

אונקלוס

בראשית יט זורא רמח

1

הַכְּבִישׁוּ: כִּי וַיְהִי בַשַּׁחַת אֱלֹהִים אֶת־
 עָרֵי הַכְּפֹר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־אַבְרָהָם
 וַיִּשְׁלַח אֶת־לוֹט מִתּוֹךְ הַהֶפְכָּה בְּהַפֵּךְ
 אֶת־הָעָרִים אֲשֶׁר־יָשָׁב בָּהֶן לוֹט: ^א וַיַּעַל
 לוֹט מִצּוּעַר וַיֵּשֶׁב בְּהַר וּשְׁתֵּי בָנָתָיו
 עִמּוֹ כִּי יָרָא לְשַׁבֵּת בְּצוּעַר וַיֵּשֶׁב
 בַּמְּעָרָה הוּא וּשְׁתֵּי בָנָתָיו: ^ב וְהָאָמֶר
 הַבְּכִיָּרָה אֱלֹהֵצְעִירָה אָבִינוּ זָקֵן וְאִישׁ
 אֵין בְּאַרְצָן לָבוֹא עָלֵינוּ בְּדֶרֶךְ כָּל־
 הָאָרֶץ: ^ג לָכֵן נִשְׁקָה אֶת־אָבִינוּ יְיָ

כִּי וַתְּהֵא בְּחֶבְלוֹת (כ"י בַד חֶבֶל)
 יְיָ יֵת קְרוֹי מִיִּשְׂרָא וְדָכִיד יְיָ יֵת
 אַבְרָהָם וְשִׁלַּח יֵת לוֹט מִנּוּ
 הַפְּכָתָא בַד הַפֵּךְ יֵת קְרוֹיָא דִּי
 הוּדָה יֵתָב בְּהֵן לוֹט: ל וְסִלֵּק לוֹט
 מִצּוּעַר וַיֵּתָב בְּמִזְרָא וְתַרְתִּין
 בְּנָתָה עִמָּה אֲרִי דְחִילָא דְמַתָּב
 בְּצוּעַר וַיֵּתָב בַּמְּעָרָתָא הוּא
 וְתַרְתִּין בְּנָתָה: ^א וְהָאָמֶר
 רַבְתָּא קְזַעְרָתָא אָבוּנָא סִיב
 וְנָבֵר דִּית בְּאַרְעָא דְמִיעַל עֲלָנָא
 בְּאוּרַח כָּל אַרְעָא: ^ב לָכֵן אֵיתָא נִשְׁקִי

לקט בהיר

רש"י

שלא נחנה מלח לאורחים או שהלכה לשכונותה לשאול מלח
 כדי לפרסם ציאת האורחים כדי שיהיה מה שהיה עי"ש,
 ותצטט בדברי רמב"ן הק' הג"ל הנאמרים ברוח הקודש
 נאמנים וערבים ומושכלים (בד"א): (ג) פי' אינו לשון
 עשן אלא עליית העשן, לפיכך נקרא הפועל ויקטר פי' העלה
 עשן (בא"י): (ד) פי' כי זכירה לא שייך אלא בדבר
 שהיה כבר ועמה אינו, אצל דבר שהוא עדיין לפניו ורואה
 אותו לא שייך זכירה, וכאן צ"ל אם פירוש הכתוב שזכר ללוט
 זכותו של דודו אברהם צ"ל אם נאמר שלא ראה הקב"ה
 להכניס לאברהם אוהבו, הלא כל זה יהיה מחמת צדקותו של
 אברהם ויושר מעשיו, ואברהם עודנו חי ועומד לפני בוראו
 בעבודתו השלימה כמקדם, וא"כ איך שייך לומר ויזכור
 אלקים הלא ראה (בא"י): (ה) ודבר גדול עשה בזה, שהיה לו לחוש שיודע הדבר שאברהם לא אמר האמת והוא לוט
 שמע ושחק ועל ידי זה יסמך גם הוא, ועוד שראה שאברהם קבל מתנות, ואם יגלה האמת שהוא לוט אחיה ולא אברהם יקבל
 הוא המתנות ואעפ"כ לא יגלה, ואם היה עושה זאת לאדם אחר לא היה כדאי ליגלל בעבורו רק בשביל שעשה זאת לאברהם
 אוהבו של מקום, ובה מתורץ למה לא אמר הכתוב ויזכור אלקים את לוט, גם לא יהיה סתירה עם מה שאמרו שרק בזכות
 אברהם אמה ניגול, אצל זכותו של אברהם אין שייך ללוט שהרי אינו מזרעו, גם אין האלחמו חסד לאברהם, כי ראינו שידע
 אברהם שיהפוך ה' את סדום ולא שאל שלוט יגלל, ומה שסיקן עגמו במלחמה עם המלכים בשביל לוט, אפשר שאז כשר היה
 ולא עמה, או אפשר שראה להנקם מנמרוד שהשליך אותו לאש, וכאן מצא בעל חוב וכו' ומה שהלך לוט עם אברהם לארץ כנען
 אין ראיה שעשה מחיבת אברהם אלא שראה ליהנות מרוכב ההצטוות שהצטיית ה' לאברהם (בד"י). אצל מה שלא יגלה על שרה
 לא היה בשביל הגאח ממון, שאדרכה אם יגלה, יהרגו את אברהם והוא היורש הכל (צל"ד): (ו) וסדום נהפך היה ירא
 שגם צוער תהפך, והמלאך שהצטייתו היה רק לפי עשה (רא"ם): (ז) קצת קשה לו יהיה שהוא צבור מה יועיל ההמתנה,
 הלא אין איש, ואפשר שהיה די בשכיבת האמת ולהמתין ואם תהיה נקבה רק אז תשכב השניה, משא"כ עמה כולי האי ואולי
 יהיה הא' זכר (בד"א):

חומור"י של עשן, עורק"ה צלע"ז: הכבשן. חפירה
 ששורפין בה את האבנים לסיד, וכן כל כבשן
 שצתורה: (כע) ויזכור אלהים את אברהם. מהו
 זכירתו של אברהם על לוט"י, נזכר שהיה לוט יודע
 ששרה אשתו של אברהם ושמע שאמר אברהם
 במזרים על שרה אחותי היא ולא גלה הדבר"י
 שהיה חס עליו, לפיכך חס הקב"ה עליו (כ"ה): (ל) כי
 ירא לשבת בצוער. לפי שהיתה קרובה לסדום"י:
 (לא) אבינו זקן. ואם לא עכשוו אימתי שמה
 ימות"י או יפסוק מלהוליד: ואיש אין בארץ.
 סבורות היו שכל העולם נחרב כמו צדור המצול

צ"י מצות סינג סוכה - 2
 צ"ז קטן מצות סינג סוכה - 4

2

וְנִשְׁכְּבָה עִמּוֹ וּנְחִיָּה מֵאֲבִינוּ זָרַע:
 לְ וַתִּשְׁקֵן אֶת־אֲבִיהָן יִין בְּלִילָה הוּא
 וַתָּבֵא הַבְּכִירָה וַתִּשְׁכַּב אֶת־אֲבִיהָ
 וְלֹא־יָדַע בְּשֹׁכְבָהּ וּבְקוֹמָהּ: לְ וַיְהִי
 מִמָּחָרֶת וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל־
 הַצְעִירָה הֵן־שָׁכַבְתִּי אִמָּשׁ אֶת־אֲבִי
 נִשְׁקַנְנוּ יִין גַּם הַלַּיְלָה וּבְאִלֵּי שֹׁכְבֵי עִמּוֹ
 וּנְחִיָּה מֵאֲבִינוּ זָרַע: לְ וַתִּשְׁקֵן גַּם
 בְּלִילָה הַהוּא אֶת־אֲבִיהָן יִין וַתִּקַּם
 הַצְעִירָה וַתִּשְׁכַּב עִמּוֹ וְלֹא־יָדַע
 בְּשֹׁכְבָהּ וּבְקוֹמָהּ: לוּ וַתַּהַרֵּן שְׁתֵּי
 בָנוֹת־לוֹט מֵאֲבִיהָן: לוּ וַתִּלְדַּר הַבְּכִירָה

יְת אֲבוֹנָא חֲמָרָא וְנִשְׁכּוּב עִמָּה
 וְנִקְוִים מֵאֲבוֹנָא בְּנִין: לְג וַאֲשֻׁקִיָּאָה
 יְת אֲבוֹהֶן חֲמָרָא בְּלִילָיָא הוּא
 וְעַלֵּת רַבְחָא וְשֹׁכִיבָא עִם אֲבוֹהָא
 וְלֹא יָדַע בְּמִשְׁכְּבָהּ וּבְקוֹמָהּ:
 לְ וַהֲוֵה בְיוֹמָא דְבַתְרוּהִי
 וַאֲמַרְת רַבְחָא לְעֶרְתָא הָא
 שְׁכִיבִית רַמְשָׁא עִם אֲבָא
 נִשְׁקַנְנָה חֲמָרָא אִף בְּלִילָיָא וְעוֹלָי
 שְׁכִיבֵי עִמָּה וְנִקְוִים מֵאֲבוֹנָא בְּנִין:
 לְג וַאֲשֻׁקִיָּאָה אִף בְּלִילָיָא הַהוּא יְת
 אֲבוֹהֶן חֲמָרָא וְקַמַּת וְעֶרְתָא
 וְשִׁכִּיבַת עִמָּה וְלֹא יָדַע
 בְּמִשְׁכְּבָהּ וּבְקוֹמָהּ: לוּ וְעִדְיָאן
 תַּרְמִין בְּנַת לוֹט מֵאֲבוֹהֶן:

ל וילידת רבחה
 מואב הוא אבוי
 יומא דין: לה ון
 ילדת בר וקרת
 הוא אבוהון דבג
 דין: א ונטר
 לארעא דרומא
 ובין חגרא ואתות
 אברהם על שרו
 היא ושלה אבימי
 ודבר ית שרה: ג

האשכ"ז מתעבר
 בעלמן (וכוליו) כ
 ראשונה (ב"ה): (לז)
 פירשה שמאזיכ ה
 נקיה, וקבלה שבר
 (דברים כ"י"ט) אל חת
 חלה שלא ילחם בם
 ב"ה: (א) ויסע מ
 הכרבים ופסקו ה
 ב"ה, ד"ח להתרחק
 על צנותיו (ב"ה): (ב)
 רשות חלה על כרחו
 לוקחה לבית פרעה
 שרה אשתו, וכיוצ
 שני נוסחאות ידות. ו
 (ב"ב): (ג) ומשש ש
 ה' (יפ"ת) חלל במצרי
 ח

כ ב. ויאמר
 ברחמו מלכים כי
 ציויכם ציופיה מ

לקט בהיר

רש"י

סח) לחל"כ חלה אמר לו המלט על נפשך שאפילו חפלים יקרים לא נטלו וכ"ש יין, וצמחילתא בשלח פסוק גאה גאה, וכי מאין היה להם צמחיה אלא שזימן להם הקב"ה עכ"ל וצלידת יששכר דרשו ז"ל מדכתיב צלילה הוא ולא ההוא שהקב"ה סייע, וכמו כן כחן כתיב צלילה הוא (ג"א), וצוה מיושב ב' קושיות בענין, למה המתין רש"י מלומר זאת עד פסוק זה ולא בפסוק דלעיל, גם למה צמר בדרך זה חלה יש צ"ר דעה אחרת שהיו מחזיזים חפליהם וייעם צמערות, וזה יותר פשוט, חלה ודאי שמיכת הוא מסייע לאידך חנה ונכתב בפסוק זה (גח"י), ורש"י כחצה שם צללה ולא כאן אפשר משום דרך כבוד למעלה לא רצה לומר שסייעו מן השמים לזנות אב וצמו (מ"ל): (ט) והגם שפי' „עמו" הוא עם אביה, חלל מדהיה די גם צמחיה לומר עמו ואמר אביה ושינה צמחיה הרי צמח הוא שצביל גותה אמר צפירוש אביה (רא"ם), והגם ששיעת רבינו שלשם שמים נחכונו, אמר, שפתחה „צנות", שסכ"ס עשאה בדרך זנות להסקות, שהיה לה לדבר עמו כמו שעשה קין (ב"ב): (ע) פי' יש נקודה צמ"ת על ור"י האמצעית של חיצת ובקומה. וזה מורה שנכתב ולא נכתב דהרי הוא כמאן דלימא (חוס"י), שאם לא היה נכתב כלל היה הפירוש שבקומה ידע צבירור מה שעשה, ואם לא היה הנקודה היה פירושו שלא ידע בכלל שהיתה חללה, חלל עמה היא האמצעית שבעת עמדה ממנו הרגיש וידע שהיתה שם חלל לא ידע שהיתה משמשת עמו, וראוי היה לחקור ולדבר את הדבר, והוא לא צירר חלה שמה גם צלילה ה' (ג"א): (עא) חללה צלי גדול, ופי' שצמר לו לוט לישיב בחדום משום שהיו שטופים בעריות אשת איש, כלמו, ואשת אחיו, שנאסרו לבני נח, חלל צמו לא נאסרה להם חלה שהדבר מוכער ביותר, שאדם ישר אינו מחללה לבנו, ומן השמים הכשלהו צמחית עבירה גוררת עבירה (מהר"י):

(ב"ה): (ג) ותשקין וגו'. יין נזדמן לכן צמערתי לכווליה מהן שתי אומות: ותשכב את אביה, וצמחיה כתיב וחשכב עמו, לצמחיה לפי שלא פתחה צנות חלה אחרתה למדתה חיסך עליה הכחוצ ולא פירש גותה"י, חלל צמחיה שפתחה צנות פרסומה הכחוצ צמפורש, (צמח"ר כ"י"ג) ובקומה של צמחיה נקוד"י לומר שבקומה ידע (צ"ר - חור כ"ג) ואעפ"כ לא נשמר ליל שני מלשחות (אמר רבי לוי כל מי שהוא להובע אחר צולמוס"י) של עריות לסוף מחלילין אותה מצברו (ב"ה): (לו) ותהרין וגו'. חע"פ שאין

אונקלוס

בראשית יט כ זירא רג

בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מוֹאֵב הוּא אָבִי
 מוֹאֵב עַד-הַיּוֹם: ֹלָה וְהַצְעִירָה גַם-הוּא
 יִלְדָה בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בְּנֵי-עַמִּי הוּא
 אָבִי בְנֵי-עַמּוֹן עַד-הַיּוֹם: ֹס כ ׁ וַיִּסַּע
 מִשָּׁם אַבְרָהָם אֶרְצָה הַנְּגִב וַיֵּשֶׁב בֵּין
 קְדֵשׁ וּבֵין שׁוּר וַיֵּגֶר בְּגֵר: ֹב וַיֹּאמֶר
 אַבְרָהָם אֶל-שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אַחְתִּי הוּא
 וַיִּשְׁלַח אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ גְּרָר וַיִּקַּח אֶת-
 שָׂרָה: ֹג וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל-אַבְיִמֶלֶךְ:

ל וילידת רבקה בר וקרת שמה
 מואב הוא אבוהון דמואבא עד
 יומא דין: לה וזקרתא אף היא
 ילדת בר וקרת שמה בר עמי
 הוא אבוהון דבני עמון עד יומא
 דין: א ונסע מתמן אברהם
 קארעא דרוקא ויתב בין רקם
 ובין חגרא ואתותב בגר: ב ואמר
 אברהם על שרה אחתה אחתי
 היא ושלח אבימלך מלך גרר
 ודבר ית שרה: ג ואתא מימר מן

עמה
 וקיאא
 הוא
 ובוהא
 קימה:
 תרוהי
 הא
 אבא
 ועולי
 בנין:
 יא ית
 ערמא
 ידע
 עדיאן
 ובוהן:

לקט בהיר

רש"י

עב) פי בתולה (במ"ח), ואע"פ שנהג לא פירשו כן
 ששלטה בעלמה אלא שהיתה על ידי נס, שאני הכא שכל
 ענמס לא עשו אלא להתעבר ומן הסתם עשו שמירה לדבר
 (בד"א): עג) כי מואב כמו מאב כלומר מאביה היה
 לה: א) ופסקה מלומ הכנסת אורחים, ודייק יתור חיבת
 משם שודאי ממקום שהיה משם נסע, אלא בא לומר שנסע
 מחמת מקום שהיה שם שלא רצה לדור שם ע"כ ויסע, ודרך
 הא' קצת קשה שהיה לו לומר זאת למעלה אחר מעשה קדום
 קודם מעשה לוט, ומחמת מעשה לוט אין סבירא שיסע שאין
 כל כך נפ"מ בקרוב לו או רחוק קצת הלא דודו הוא,
 וצירוף שניהם נסע משם (מ"ל): ב) ולו יהיה שנתו
 לעוב נכוונו והוא לא ידע בשכנה וכו', אבל הצריח לא
 ידעו כל זאת ומשדו אותם, וכבר אמרנו שערזה זו אינה
 חסורה לבני נח אבל מכוער הוא ביותר (רא"ם), ומדוייק
 לפי"ז הלשון, "שם רע" כלומר לא משום הדבר מחמת עצמו
 (ב"ב): ג) ומשש שלא תמלך לומר אחי הוא (ג"א), ואחר שאמר הוא לא הכחישה אותו ואמרה גם היא כמ"ש בפסוק
 ה' (יפ"ח) אבל במזרים חשנה שלא תלקח בע"כ, וההכרח, שהכ' מספר שאמר הוא ולא שרה (ב"ב): ד) שלא אליה
 אמר, שא"כ היל"ל אחותי את, אלא עליה אמר לאחריה אחותי היא (רא"ם):

האשה"י) מתעברת מביאה ראשונה, אלו שלטו
 בעלמן (והולילו ערותן* לחוק) ונתעברו מביאה
 ראשונה (צ"ח): (ל) מואב. זו שלא היחה לנועה
 פירשה שמאביה הוא"י, אבל לעירה קראתו בלשון
 נקיה, וקבלה שבר בינו משה, שנאמר צבני עמון
 (דברים כ"י"ט) אל תחגר צם כלל, וצמואב לא הזהיר*
 אלא שלא ילחם צם אבל לזעקן הסור לו (והריות י): -
 צ"ח): (ח) ויסע משם אברהם. כשראה שחברו
 הכרכים ופסקו העוצרים והשצים" נסע לו משם
 (צ"ח), ד"א להתרחק מלוט שיאל עליו שם רע"י: שצא
 על צנותיו (צ"ח): (צ) ויאמר אברהם. כאן לא נטל
 רשות אלא על כרחי שלא בעוצחה (צ"ח), לפי שכבר
 לוקחה לבית פרעה ע"י קנ"י: אל שרה אשתו. על
 שרה אשתו"י, וכיולא צו (ש"א ד' י"ט כ"ח) אל הלקח
 שינוי נסחאות * ערות. * והריו - החיר להם.

הר"ה"ח
 צביה.
 פתחה
 צ ולא
 רסמה
 צכירה
 צכ לא
 שהוא
 צ אותו
 שאין

אור החיים

אמר לו אבימלך (פסוק י) מה ראית כי עשית את
 הדבר הזה מה שלא שאלו צסדר זה פרעה, כי
 מקומו של אבימלך לא היו כעורים ויש ציניהם יופי
 ולא תחפלא שרה ציופיה כל כך, ולזה תמלא

ב) ויאמר אברהם אל שרה. כאן לא לזה
 לה שתקדים לומר היא כמעשהו
 צדדתו מזרים כי שם מקום הכיעור והיא פלא
 ציניהם ציופיה מה שאין כן בגרר, ולזה תמלא

ר אחיה
 אמר,
 נקודה
 ה נכח
 אל עמה
 צר את
 ש שהיו
 שאלם

בר"ן כ"ן
הספד
ח"י לילה
הוא
מלתא
סבי
קפ"ב
שעות
בין מילתא

ד"ל שם צ"י, מספיקא לא נפיק עד זאת שלשה כוכבים. והיינו צינונים כדליתא [שבח ל"ה ע"ב], וכ"כ בהגה דשו"ע, וכתב צמג"א [סק"א] אצל קטנים לא מהני חמ"ו. וטעות הוא בידו, שקלטו מצעל ש"ך צו"ד סימן רס"צ (ס"ק ע') שכתב שם כך על מ"ש צשו"ע ס"ה, ונולד כשהיו נראים ברקיע כוכבים קטנים מאד, יש לסמוך עליהם לספק כו'. זה לשון ש"ך, דוקא משום שהם קטנים מאד, אין לסמוך עליהם למו"ל בשבת, אצל צינונים בסעיף שח"ו יש לסמוך עליהם למו"ל אפי' בשבת עכ"ל.

ואשרתביש, דאיצרא איפכא הוא ודאי, כדגרסינן בפרק במה מדליקין (ל"ה ע"ב) כוכב אחד יוס, שנים בין השמשות, שלשה לילה, אמר ר"י לא כוכבים גדולים הנראים ביום, ולא קטנים שאינם נראים אלא בלילה, אלא צינונים.

אמנם השו"ע נתן לו לש"ך מקום לטעות, לפי שראה (בסעי' ה') שחשב כוכבים קטנים לספק לילה, ובסעיף ו' שאחריו מיד חושב לשני כוכבים צינונים ודאי לילה, על כן חשב דקטנים גריעי מצינונים, וכמו שנראה מדעת השו"ע בודאי, וצמ"כ אגב שטפיה אחיא ליה להרב צ"י, ולצעל ש"ך שסמך עליו, מבלי שיהרהר אחריו ויתקור אחר המקור בגמרא.

וזה לשוני במור וקציעה סימן הנ"ל, על מה שכתב הצ"י שם צ"ס המרדכי על הגולד סמוך לחשכה, והיה נראה יוס, אך היו נראים ברקיע כוכבים קטנים

מאד, והורה ר"י לסמוך על הכוכבים לספק כו', (מכאן ילא לו לבעל שו"ע הדין הראשון).

לשון זה תמוה צעני, כי מה ענין ספק ככאן, דהא אפילו בשלשה צינונים הוי לילה ודאי אף לשבת, כל שכן לקטנים שאין נראים אלא בלילה.

ועוד תמה על עמך שהרי צמנוך הציא גם מ"ש סמ"ג צ"ס ר"י שהשיב אם לאלתר כו' נראו ג' כוכבים צינונים, י"ל עליהם שהוא לילה כו' (ועפ"ז קצ"ע צשו"ע מ"ש בסעיף ו'), והיאך נתקיימו שני הדברים צדינו שנראים כסותרים זא"ז, ושניהם צ"ס ר"י נאמרו (וקסמתן נמי דברי ר"י גופיה אהדדו), ואם צאלו לדחוק ליישב באופן זה, דהמרדכי מיירי בדלא נראו אלא שני כוכבים קטנים (דסתם כוכבים נקט, מיעוט כוכבים שנים), וס"ל כה"ג אחי ספק הוי, משא"כ צינונים דודאי לילה הוי.

אף היא לא תקום, דהא מילתא פסיקא קאמר ר' יוסי דקטנים אינם נראים אלא בלילה, ומשמע בהדיא דאפילו צמד סגי חמ"ו, מיהו צמרי קטנים פשיטא לית דין ולית דיין דהוי ודאי לילה, ואי אפשר לומר דצענין שלשה קטנים דווקא, דאי הכי מאי איכא צין קטנים לצינונים, זה פשוט.

ובבוד הני תרי גברי רבצי צמקומו מוגת, דלא חשו לקמחייהו צהך מילתא, דנקטי תרתי, וחדא מנייהו משצטתא היא צודאי, צרם סמי קמייתא מקמי צמרייתא, דא תהא למיקם ותו לא מדי.

יעב"ץ

שאלה צו

תשובה

שלשה שאל, ועל ארבעה אשיבנו.
א) לראשונה מדע כי צאצ"ע (סי' א' סעיף ו') נפסק שקיים פריה ורביה צמנו, והוא צמשו הריצ"א [הובא בב"י שם] ע"פ המשנה דמי שיש לו צן מכל מקום צנו לכל דבר כו'.

תלת בעיא.

- א) מי שהוליד צמנו קיים פריה ורביה או לא.
- ב) ואם צמנו חייב צפריה ורביה.
- ג) והצא על אשה צמחעסק צלי כוונה כגון צשינה, או שהציאתו אשה עליה צשינה, כענין צנוט, מהו לענין קיום מצות פריה ורביה.

תמו. ע"י או"ח סי' רל"ה בט"ז סק"א, ובפרמ"ג (משכ"ז) שם.

תמו. ע"י צ"ש בפרמ"ג ובלבושי שרד.

ס"ו שאלה. יצחק ח"ק שני
בר"ץ ל' יצחק צ"ח מרח"ו
ד"ר צמנו מ"ג יו"ט
ד"ר גר"ץ ל' יצחק צמנו מ"ג יו"ט

6

אמנם נספר החסידים (סי' ת"ק) כתוב בפשיטות
 שלא קיים פו"ר, אלא שמחמת הטעם שנתן
 סס לפי שממור אינו חי, משמע דהיינו דווקא ממור
 דלא ידיע, אבל ידיע הא אמרינן דחי [יבמות ע"ח
 ע"ב], וא"כ אף הוא מודה שלא צו ידי חובת פו"ר המט.

וצ"ע צהא דס"ל לר' יוחנן (וקיי"ל כוונתה) צהו
 לו צניס ומחו, לא קיים פו"ר [יבמות ס"ב ע"א].
 אם אפילו מחו אחריו, אמרינן נמי הכי, נ"מ לשכר
 מלוה דעוה"ב, ומסתברא דלא אמרו אלא בדאכתי
 אפשר ליה לקיומי פו"ר, הוא דלא נפיק צהכי, מיהו
 היכא דאניס צהר הכי, מ"מ. שכר מלוה צידו.

ולפ"ז אם חי הממור אחר מות אציו (דפשיטא אף
 שאמרו ממור דלא ידיע לא חי, אין המכוון
 רק לומר שלא יהיה ויראה זרעה, שלא ירצה פסולין
 צישראלתא, וגם על זה קשה מכמה הלכות שנאמרו
 צדין ממזרים, ומסקנא דמשפחה שנטמעה נטמעה
 [קדושין ע"א ע"א], וכמה מעשים צפרק עשרה יוחסין
 [שם ע"ב ע"ב, וע"א ע"א], דוק ודאי קשיין) וכה"ג הא
 קחיי, ואי הכי לדברי ספר חסידים נמי כה"ג יעלה
 לו לקיום מצות פו"ר.

אמנם כל זה אינו שוה לי, וכחצתי צמור וקציעה
 דחילא צפלוגתא אם מצות צריכות כוונה [ברכות
 י"ג ע"א], ולדעת רוב הפוסקים הלכה כמ"ד צריכות
 כוונה^ה, והא מיהא ליכא כוונה. אלא שעדיין יש
 מקום לומר דצכוונת צעילה סגי, לאפוקי מתעסקת.

צ רצוני לומר דנ"מ אם נתעברה ממנו אשה
 צאמצטו, שקבלה צרחמה זרע והולידה

תנ"ט. ע"י בתכלת מרדכי להמהרש"ם בראשית נר מצוה אות
 ב'. ועיין במהרי"ט אלגאזי (פ"ח סוף אות ס"ה הא' אות
 ר') ד"ה והיותר נראה.

תנ. בגמ' שם (ע"ה ע"ב) מי יתן לי דור שלישי ואטהרנו.

תנא. רש"י שם ד"ה לא חיי שלא יטמעו כשרים בדרותיו.

תנב. ע"י אר"ח סי' ס"ד וסי' תע"ה ס"ד וסי' תקפ"ט ס"ח,
 וע"י שו"ת כתב סופר אר"ח סי' ק"ו.

תנג. ע"י בעי"ז בדרך פיקודין מ"ע א' חלק המחשבה אות
 א' וג', שכתב אם נשא אילונית וילדה בדרך נס אפשר
 לא קיים מצות פרי' ורבי' כיון שלא השתדל במעשיו עפ"י
 החזרה וכו'.

תנדר. חלקת מחוקק אה"ע סי' א' סק"ח, וע"י מהרי"ל ליקוטים
 אות ג'.

(כענין בן סירא) חיי, שלא קיים פו"ר צכך, אע"פ
 צהא על ידו בן קיימא לעולם, מאחר שלא עסק אפילו
 בצעילה חנה, אבל מתעסק בצעילה שלא צכוונה כלל,
 כגון צשינה או שחקעוהו על האשה צכפיה ועיברה
 ממנו, לא מצינן לאשכוחי, כיון דאין קישוי אלא לדעת חנה
 מתעסק בצעילה ליכא, וה"נ קיי"ל [סנהדרין ס"ב ע"ב]
 המתעסק צחלבים ועריות חייב סכן נהנה.

בידו צכוונת צעילה כל דהיא, נראה דסגי וינא
 ידי חובת המלוה, דלא צעינן כוונה ללאח,
 כשיטת רוב הפוסקים צדין כל המלות המעשיות,
 כמ"ס אלני צאורך צעוה"י (ע"י לחס שמים ריש
 פ"צ דצרכות וצמ"א ח"ו).

אלא שעדיין צל"ע משום דהמצוה הנאה צעברה אין
 יוצאין צהנית, כדס"ל לגמרא דידן [סוכה ל'
 ע"א], וצירושלמי [שבח פ"ג ה"ג] אף היא צמתלוקת
 שניה, דאיכא מ"ד אין מלוה צעצירה, ע"י מור
 וקציעה אר"ח (סי' קצ"ו צהרצבה).

ואפשר לומר דגם לענין מצוה הנאה צעצירה, אף
 למי שקוצר שאינה חשובה מצוה כלל, דילמא
 לענין קיום פו"ר חשוב מצוה, דהא מצונו צכיוצא
 צזה [הוריות י' ע"ב], גדולה עצירה לשמה כמצוה שלא
 לשמה, ונ"ע.

ג אבל הנא על אשה צשינה וילדה ממנו, נראה
 דלא קיים המצוה, דיסן לאו צר דעת הוא
 לגמרי, לא למצוה ולא לעצירה חט, לא נשכר ולא
 נענש, וכן מצונו צלוט שלא ידע צשכנה וצקומה

תנה. ע"י בשו"ת אג"מ אה"ע ח"א סי' י', ובשו"ת דברי יואל
 חאה"ע סי' ק"ז אות ד'.

תנו. ע"י יבמות נ"ג ע"ב.

תנז. ע"י לעיל ח"א סי' כ"ו. ולקמן ח"ג סי' ל' כתב רבינו
 ח"ל וכבר הארכנו בכל חילוקי דעות שיש בענין מצות
 צריכות כוונה או לא, ושלא לשמן בלח"ש רפ"ב דברכות,
 ומר"ק אר"ח סי' קצ"ו ובשאלת יעב"ץ ח"ב סי' צ"ד ובמעמדות
 ליום ג'. ודעת לנכון להעמיד דבר על בוריו, שיש לכל דברי
 חז"ל שורש ומקום לפי הענין והאדם.

תנח. ע"י בתכלת מרדכי שם.

תנפ. ע"י בשד"ח כללים מערכת יו"ד כלל ל"ד. וע"י לקוטי
 סופר מצוה א' סוג ישן.

7

טעמא דאקדים קרא עמון למואב בכל מקום. וזאת
לצינה כחבתי שני דרכים אחרים ישרים בטעם הכחוז
לא יצוא עמוני צע"ה יע"ש.

ד) והחמור פשוט צעניי שחייב צפון ר"ח, גם ראה
לדבר מתלמוד ערוך בסוטה (כ"ו ע"א)
אשת ממזר לממזר שוחה, פשיטא, מהו דמימא אפשי
פסולין לא ליפוש חסא וק"ל חסב.
הגלע"ד

יעב"ץ

L

בראשית י"ט, ל"ג, כיוצא בה אמרו [במות נ"ג ע"ב] אין
אונס צעריות אלא בשן (עי' לעיל סי' מ"ט).

← ל"ז יכולנו לומר בלוג שאע"פ שבכירה לא יא
ידי חובת מנות פו"ר, בצעירה מיהא יא,
אע"ג דחשבינן ליה ופושעים יכשלו צם [נודר כ"ג ע"א],
א"כ מקצת דעת הוי ליה בצעירה, וחשיבא כוונה,
ולפוס מאי דאמרו [שם] גדולה עזירה לשמה (אף
שהוא לא נתכוין למנוה, מימי כמ"ד מנות א"ל כוונה
לנחת), נמצא בעמון קיים מנות פו"ר. ודילמא היינו

שאלה צח

ואור"י י"ל דלא שייך למימר דאחי לשוילי עליה אלא
בשחוטין חוץ דווקא, דמזדיקין ליה חכס להוציאו
מידי איסור כרת, אבל קדשים צפנים לא מזדיקין ליה.
אלא שאיני יודע טעם צוה, דהכא נמי אמאי לא
ליזדיקין ליה להוציאו מידי איסור כרת שצ"ה, מאחר
שאינן ראויין.

על כן נ"ל יותר דאפילו הרא"ם מודה בקדשים
שהוקרבו צפנים, שנעשה בהם מעשה גדול שקלטון
המזבח לענין איסורין הנ"ל, ומו לא פקעי בשאלה,
אע"ג דתרומה אפילו ציד כהן מצי לאחשולי עלה,
דלא נעשה בה מעשה ציד כהן, ושחוטין חוץ דמתשיל
עלייהו, בשחטיניהו בעלים הוא, דאכתי לא נפקי
מקשותיה, ודפרש"י [פסחים מ"ו ע"ב ד"ה לא דכו"ע] שכל
הקדשים יש להם שאלה, היינו מקמי דליתו לצי גזא
דרחמנא, ולא אחצידי צו מעשה, ודוק.

ועדיין צ"ע דא"כ בשחוטין חוץ בעלים, לא משכחת
התראת ודאי, ואליצא דהרא"ם אפילו באחר
אין כאן התראה, ואין חייבין עליהן, וזה תימא גדולה חסב.

ואי לא דמסתפינא אמיינא, דליכא שאלה בהקדש אלא
מקמי דמטא ליד כהן, ובשחוטין חוץ ג"כ לא

בנדריים (ע"ח ע"א) יש שאלה להקדש, ופירש רא"ש
[ד"ה לומר] כל הקדוש צמוצא שפתיו. וכן
הוא צפי רש"ם צ"ס נוחלין [נב"ב] ק"כ ע"ב ד"ה
שיש שאלה].

עין
במרא
נדריים
בעין
שאלה
להקדש

ותמיה לי טוצא א"כ היכי משכחינן כרת ולא,
צפיגול נותר וטמא ושאר לאוין שבקדשים
ואכילתן, הא אין חייבין ואין לוקין על התראת ספק,
וכל הני היכי מתרינן צוה, דהא מידי ספיקא לא
נפקי, דילמא מיחשיל עלייהו והווי להו חולין.

ולפירוש הר"א ממין שהציא הרא"ש פי' הגודר
[נדריים] נ"ט [ע"א, ד"ה בתרומה] דתרומה
ציד כהן לא מצי לאחשולי עלה הכהן, אבל המפריש
מצי לאחשולי, ש"מ דאפילו מטא ליד כהן מצי לאחשולי,
קשיא טפי, דלהר"ן התם איכא לשנויי דבקרבתות מכיון
דאחו ליד כהן מו ליחניהו בשאלה, ולא תקשי אדהר"ן
משחוטין חוץ דאיחניהו בשאלה, דאיכא למימר דשחטיניהו
בעלים דוקא הוא דאיחניהו בשאלה. ולהרא"ם בלאו
הכי אחי שפיר שחוטין חוץ, אפילו תימא דמכי שחיט
כמאן דאחו ליד כהן דמו, אפילו הכי איחניהו בשאלה.

ת. עי' מג"ח מצוה א' אות כ"ב וכ"ג.

ת.ס.א. בתכלת מרדכי שם אות ה' כתב עי' פמ"ג או"ח סי' ר"מ
במש"ן סק"א בדין פסולי קהל אם חייבים בפריד, ועי'
בתשו' שו"מ תליתאה ח"ג סי' ל"ד מהא דממזר זוקק ליבום, ובתשו'
הרשב"א ח"א סי' י"ח כתב דיבום משום פו"ר, ואני מצאתי בשאלת

יעב"ץ ח"ב סי' צ"ו שכ' בפשיטות דממזר חייב בפו"ר והביא רא"י
מסוטה כ"ו ע"ש עכ"ל. ועי' בלקוטי סופר שם, סוג ממזר.
ת.ס.ב. עי' בפני משה על אהע"ז סי' א' סק"ב.
ת.ס.ג. עי' בשו"ת כנף רננה ח"ב סי' ג' (עי' ד"ה יובן מש"כ
מתוס' כריחת י"ג ע"ב ד"ה ארבע חטאות.

8

7 יו. מי שנרדם לאונסו חוץ לסוכה, אין צריכים להקיצו לא, הואיל והישן פטור מן המצוות לב¹⁰⁹. ומטעם זה נראה שמותר - מעיקר הדין - להוציא אדם בשעת שינתו

דבר הלכה

השינה" וכו', לא משמע הכי, אף שהוא עכמו הזיא להלכה (סי' מר"ט עה"ט סק"ג) את דעת החי' אדם שמחייב לזכך זרכה לישב בסוכה גם על ישיבת קבע אף אם אינו אוכל, וי"ע¹¹⁰. לא. ודלא כמ"ש צנן איש חי שנה א' פרשת

ארחות הלכה

109. פסקים והערות שבסו"ט הסוכה, אות כ"ו. ומ"מ הוסיף רבנו דבליל יו"ט ראשון של סוכות אם נרדם קודם הסעודה ודאי מצוה להקיצו כדי שיאכל כזית פת בסוכה ולא יפסיד המצוה, וה"ז דומה להמבואר בסי' ס"ג ס"ה דאם היה ישן מצערים אותו ומעירים אותו עד שיקרא פסוק ראשון והיינו מפני שאם לא יקיצוהו יפסיד המצוה. עכ"ד [וע"ע במקור חיים סי' ס"ג שם דפירש דישן היינו מתנמנם, וכן פירש"י בברכות י"ג ע"ב]. 110. שם. 111. שם (ברם עיין בבן איש חי דמיידי במתנמנם, וי"ל: "אם רואה חברו מתנמנם בעת קריאת ס"ת וכיוצא צריך לעורר אותו" והמתנמנם לכאור' ודאי חייב בסוכה דעדיין לאו כשוטה הוא. ואולי לא ראה רבנו הדברים בספרו). ונשאל רבנו כמה פעמים מדברי הראשונים לענין מי שירד לביתו לישן מפני הגשמים דמעיקר הדין היו חייבים להקיצו כשפסקו הגשמים, וכן דעת הר"ן להלכה והביאוהו הבי"ב בסי' תרל"ט והמ"מ פ"ו מסוכה היי - ומה דקו"ל בסי' הנ"ל דא"צ להקיצו היינו רק משום טרחא או משום דהתחיל בהיתר עיין ב"י שם - והשיב דפשוט דלא דמי. ואולי כוונתו דשאני התם שהוא נשכב מרצונו ומדעתו חוץ לסוכה ולכן נהי' דהשתא מותר בכך מפני הגשמים מ"מ כיון דסו"ט זמן החיוב אתי ממילא לכשיפסקו הגשמים לא חשיב כשכב בהיתר גמור ולכן יש סברא לחייב להקיצו, דהכל מתייחס לתחלת השכיבה שהיתה בידיעה גמורה שהוא מחוץ לסוכה. וכע"ז מבואר בשו"ת מהרי"ל דיסקין בקו"א אות צ"ו וי"ל: עיין תו"ט פ"ק דסוכה [מ"ו] ובלבד שלא יישן תחתיו, ותיירוצו דהוק וכו'. ויותר נראה דקמ"ל דסמוך לנסר שרי לישן ולא חיישינן שמא יתהפך כדחיישינן גבי תפלין בצדו, והטעם דמה שעושה בעת שהוא ישן לית ב"י משום חוץ לסוכה, ואף דלחד מ"ד חייש בשינת ארעי חוץ לסוכה משום שמא ירדם, שאני התם, כיון דכל עיקר ההיתר מעיקרא היי' רק משום ארעי וא"כ בשירדם חיובא הוא להקיצו ולא משגחונין על מה שמצטער ביקיצה זו דהא לא בא כלל לישן זמן מה, משא"כ בנסר זה כשיתהפך בשינתו תחת הנסר אין חובה כלל להקיצו דמצטער הוא אי"כ ממילא גם הוא מעיקרא יכול הוא לישן סמוך לנסר ואין לו לחוש לנפשו לאיסור כלל. דו"ק. עכ"ל. והעירו לפני רבנו ממש"כ בסי' מהרי"ל דיסקין עה"ת פ' אמור דהישן מערב החג חוץ לסוכה צריכין להקיצו כשקדש היום, עיי"ש, אך לא הדר ב"י מדבריו, ובאמת דברי מהריל"ד סותרים לכאור' זה את זה, ולכן נראה דשאני התם דזמן החיוב ממילא אתי ולכן לא חשיב שנשכב לישן בהיתר גמור, וכ"כ במקראי קדש סוכה סי' ל"ד דבנ"ד שנרדם לאונסו (וכן בישן בתוך הסוכה ובא אחר להוציאו) אין בכך כלום. וכ"מ קצת מדברי המ"ב סי' תרל"ט סק"א לענין הנרדם לאונסו חוץ לסוכה שכתב רק דלכשיקוץ משנתו ילך לסוכה ולא הזכיר החיוב להקיצו.

מן הסוכה לב¹¹⁵.

גמור¹¹² ולא זר חיוצא ו דמה שציוחה תורה שם הסוכות בסוכה היינו רק ל שנשכב לישן, אבל לא בשע ולא דמי למתנמנם או ש' מיושב דדעמו ולא יכול ו מהני לענין זרהמ"ו, דשאנ פגוס אבל כשמדבר הרי ו המדבר, משא"כ ציטן ממש עשה כלל במצוות¹¹⁴.

לג. דכיון דלחו צר חיוצא שאין המוילאו מצטלו דאעפ"כ אם כשנשכב שמשפלת חוסר מקום ו להוילאו לאחר שירדם, נרו שם צאופן זה (ומ"מ הישן שנית על הסוכה כשניעור, כל אותו הזמן צמוך סוכ

112. מדברי רבנו להלן שכת לבין ישן ממש, מבואר דאין ק"ש בלא מחשבה דסו"ט בר לשוטה, כיון שבשעת השינה (ר"ה אימא) דאפשר להקריב משנתו, אין זה אלא לענין תלמידים. ועיין תר"י ותוס' וכתבי תלמידים. ועיין בה"י ו נתחייב בסוכה. וע"ע באבן יעבץ ח"ב סי' צ"ז דהישן ו ובשו"ת פרי יצחק ח"א סי' פרי"ח סי' נ"ה סי' לענין צי במצוות, ובסי' אמבואה ד 115. רשימות. וכן הורה פענ

הליכות שלמה חלק ב

האגודת ווארשאה פא רב"ל ל' שלמה זאמן אויזרדאן
מדד' גשנג - גשני - אקו

ב"קא ונסרו א"י נכד"ו

בר"ל ל' יצחק טראו פליטיא
בגל"ל ל' אגון אויזרדאן
א"ע"ל

מן הסוכה לג 115. L

דבר הלכה

הפסק לענין צרכה, וכמו שא"ל לזכך בהקינו
 שנית על הניצית משום דכיון שהצגד על גופו
 כל משך זמן השינה והוא הרי צר חיוצא
 לכשיהי' ניעור לכן אף שצשעת השינה הי'
 פטור מן המצוות לא מיקרי היסח הדעת
 לחייבו בצרכה). אולם לפמ"ש"כ במנחת
 שלמה ח"א סי' א' שאם החמיל ק"ש או
 תפלת י"ח בכוונה ובאמצע רק השפתיים נעות
 כהרגלן ומחשבתו היא לגמרי בדברים אחרים
 אפ"ה ילא ידי חובתו, אפשר דה"ה נמי שאם
 נתכוין למנוה לפני השינה שפיר מקיים מנוה
 זו גם כשהוא ישן, כי אין הבדל גדול בין חושב
 לגמרי בדברים אחרים ורק השפתיים נעות
 לבין ישן ממש. ועיין גם בשדי חמד מערכת
 יד כלל ל"ד בשם ס' מחת ידו שהוכיח מהא'
 דאין חוזרים לזכך על הניצית לאחר השינה
 דהישן צר קיום מצוות הוא, וגם להדיא כתב
 שם דהמוציא את חצרו חוץ שינתו מן הסוכה

גמור 112 ולא צר חיוצא הוא כלל 113, ע"כ
 דמה שנייתה תורה שמהא השינה צמג
 הסוכות בסוכה היינו רק לאדם ניעור בשעה
 שנשכב לישן, אבל לא בשעה שהוא כבר ישן.
 ולא דמי למתנמנם או שיכור שאפילו אינו
 מיושב צדעמו ולא יכול לדבר כראוי מ"מ
 מהני לענין צרהמ"ו, דשאני התם שרק שכלו
 פגום אבל כשמדבר הרי הדיבור לרצונו של
 המדבר, משא"כ ביסן ממש אינו חייב באותה
 שעה כלל במצוות 114.

לג. דכיון דלאו צר חיוצא הוא כנ"ל נראה
 שאין המוציא מנבטלו מקיום מצוה. אלא
 דאעפ"כ אם כשנשכב לישון יודע הוא
 שמפאת חוסר מקום וכדו' יש שרוצים
 להוציאו לאחר שירדם, נראה שאין לו לשכב
 שם באופן זה (ומ"מ היסן בסוכה א"ל לזכך
 שנית על הסוכה כשניעור, דהואיל וסו"ס הי'
 כל אותו הזמן בחוץ סוכה כשרה לא הוי

ארחות הלכה

112. מדברי רבנו להלן שכתב "כי אין הבדל גדול בין חושב לבין ישן ממש", מבואר דאין כוונתו שיש לו דין שוטה ממש בשעת השינה, דא"כ שפיר שאני מקורא ק"ש בלא מחשבה דסו"ס בר דעת הוא, אלא כוונתו דלענין פרט זה של החיוב לקיים מצוה הריהו שוה לשוטה, כיון שבשעת השינה אינו עושה המעשה מתוך דעת 113. ומש"כ התוס' בסנהדרין מ"ז ע"א (ד"ה אימא) דאפשר להקריב כשבעל הקרבן ישן ולא חשיב נדחה באותה שעה משום דממילא ניעור משנתו, אין זה אלא לענין דחי, אבל ודאי דבשעת שינתו כשוטה הוא ופטור מכל המצוות. כתבי תלמידים. ועיין תר"י ותוס' שאנץ שם די"ל שההקרה רק בשעה שבני אדם נעורין. 114. שם וכתבי תלמידים. ועיין בחי' הגרא"מ הורביץ סוכה כ"ז ע"ב שהוכיח דהנדרם בלא כוונה תחלה לא נתחייב בסוכה. ועי' באבן האזל הלי' ק"ש פ"ב ה"ג אות ו' מש"כ בענין זה. ועיין בשו"ת שאילת יעבץ ח"ב סי' צ"ז דהישן לאו בר דעת הוא לגמרי לא למצוה ולא לעבירה לא נשכר ולא נענש, ובשו"ת פרי יצחק ח"א סי' ה' דהישן עם התפלגין הו"ל מתעסק ואין בזה קיום מצוה כלל. ועיין פרי"ח סי' נ"ה סי' לענין צירוף ישן לדבר שבקדושה, ובקן אורה מנחות ל"ז ע"ב לענין חיוב ישן במצוות, ובס' אמבוהא דספרי (עמ' ס"ח) לענין קיום מצות שמירת מקדש בשעת שינה. 115. רשימות. וכן הורה פעם למעשה בשעת הרחק.

מור מן
 שינתו
 ישן חוץ
 כה חוץ
 ישיבה
 וכוון
 שוטה
 את אם
 דומה
 והיינו
 היינו
 המיירי
 התנמנם
 הנשאל
 יין היו
 מ פ"ז
 בהיתר
 חוץ
 יפסקו
 הכיבה
 ת צ"ו
 קמ"ל
 עושה
 משום
 חיובא
 שא"כ
 הוא
 לפני
 הקיצו
 זה,
 דב"כ
 אין
 רק

מצטער

יח. המצטער לך בסוכתו צער בזה שהיה יוצא מחמתו מביתו הקבוע לבית אחר,

דבר הלכה

ציטלו ממנוה. ו"ע¹¹⁶. ל. ונראה שדין מצטער היינו דוקא כשהצער הוא מחמת דבר לדדי, אבל כל שהצער הוא מחמת ערואות הסוכה אינו נפטר בכך מלישב בה. וזוה מבווארים דברי התורה"ד (סי' ז"ג) שהביא הרמ"א (סי' תר"מ ס"ד) שמי שאינו יכול לישן בסוכה מפני שמחמת קוטנה צר לו כפיפות ידיו ורגליו, לא מיקרי מצטער וחי"ב לישן שם, ותמה עליו החכ"מ (סי' ז"ד, הביאו השערי תשובה שם סק"ג) להטות מוכיח שאין לך מצטער גדול מזה עיי"ש, אולם נראה

צדעת התורה"ד כדאמרן, דמצטער מסוג זה, שנערו נובע ממה שהסוכה היא דירת עראי ולא קבע ואינה אלא ז' על ז' בגובה י', אין זה בכלל מצטער הפטור מן הסוכה, דכיון שאמרה תורה לא מדירת קבע ושצ דירת עראי כמו שדרשו בגמ' (סוכה כ"ח ע"ג), והרי זו דרכה של ישיבת עראי שמצטער בה עקב נפיפות הדיוק, א"כ זהו רצון התורה והו"ל כאלו אמרה בפירוש לישב בה אע"פ שמצטער בכך¹¹⁷ (ואף דודאי כגי בלא"ה כגון בסוכה מרווחת מ"מ סו"ס קרי לה

ארחות הלכה

116. פסקים והערות שם. ובע"פ הורה כמאז דמן הדין מותר להוציא את הישן מן הסוכה בשעת הדחק כשאין מקום אחר, אבל אם אין צורך גדול ביותר פשוט שאין לעשות כן כלל. גם הוסיף פעם לשואל דיש לחוש דכשיתעורר משינתו ימשיך לשכב ויורם שנית, בדרך שמצוי לפעמים בבני אדם, ונמצא שהמוציאו הכשילו בשינה חוץ לסוכה, וכדי לצאת מחשש זה יצטרך להחזירו לסוכתו טרם שיקיץ (או יעמוד עליו לשמרו), ולכן פשוט ולכתחילה אין לנהוג בהיתר זה. ועיין עוד הרחבת דברים בהליכות שלמה תפלה, מלואים סי' י"ב. וראה בקובץ בית אהרן וישראל גליון צ"ט וק"ג שהרחיבו במו"מ מקיף בדברי רבנו. L. 117. ובוה ביאר רבנו דברי הבגדי ישע והמאמר מורכי (הביאם המ"ב סי' תרל"ט סק"מ) שנתפקו לומר דבעלה לביתו בלילה מפני הגשמים אף אם עדיין לא שכב אין מטריחין אותו לשוב לסוכה אם כבר פסקו הגשמים, עיי"ש, ולכאורה צ"ע הרי בכה"ג בכל אדם שסוכתו קטנה ודאי מחויב בכל לילה לטרוח ולהוריד המצעות, ומאי שנא הכא דנפטרנו מטורח זה, אולם להג"ל נראה, דלענין החובה להעמיד דירת ארעי כשרה לכל ימי החג אין מקום לפטור מחמת צער וטורח, דבהכי חייב רחמנא, משא"כ בזה שתיקן סוכתו כהוגן אלא שיצא הימנה מפני הגשמים, דשרי משום דתשבו כעין תדורו וגם בביתו ה"י יוצא למקום אחר משום כך, תו לא מטריחין ל"י לשוב עוד פעם לסוכתו, דגם בביתו אין דרכו של אדם לצאת יצוא ושוב מחדר לחדר, ולכן נסתפקו לומר דפטור מלשוב לסוכתו. כתבי תלמידים. ובנשמת אברהם ח"א עמ' שכ"ג העיר רבנו על מש"כ הפוסקים בשם הלבוש (עיין בה"ל שם ד"ה מפני הרוח) דבימות הקור אם טורח לו להרבות כרים וכסתות פטור משינה בסוכה, וה"ל צ"ע הרי הכנסת מטה והוצאתה היא טורח יותר גדול כשאי אפשר להשאיר בסוכה את המטה גם ביום, עכ"ל. אך יתכן שלדברי רבנו כאן נוחא, דהכנסת המטה היא מעצם העמדת הסוכה ובוה לא פטרינן משום טורח, משא"כ ריבוי כרים וכסתות דהוי רק טדקי שיוכל להשאר בסוכה. ויצוין שרגיל היה רבנו לומר בחג הסוכות, שממצוה זו של הדירין בסוכה במשך ז' הימים יש לאדם לקחת מוסר ולהתבונן שגם דירה פשוטה וקטנה כזו יש בה כדי צרכו של אדם.

76

רחמנא דירת עראי¹¹⁸, מפני צער זה¹¹⁹, וכמו שאינו יכול לאכול ולישן תקרה נאה, נראה דשפ מיקרי מצטער הפטור, ערואות חייבתו מורה, ו וכדו' שהצער הוא בלמי הסוכה עצמה¹²⁰. ומה שכתבו האחרו בשם נהר שלום) דמי שה בגויה ללדידי' הוי מצט הסוכה אף להתרה"ד ו ללאיש בזה ה"ז צער גוג הקושי שצנעס הדוחק, י"ל דלא דברה תורה¹²¹ ומה שיש מקומות

ועי"ז לא ירבה במותרות יש, הא' אם מצטער מחמת טירדא, דאדרבא בזה זוכר תרכ"ה דעל כן ציוה הש" הפוסקים דלהתרוה"ד והו דחוק וצר לשכב ג"כ מחו שהיא גם אם אינה מחמו אם הוא מחמת הארעיות, אחר כגון במעונג), ואולי ארעיות הסוכה ובהכי מי ח"א סי' תר"מ סק"ד: וח"י ז' הימים עושה אדם סוג שיש אצלו וישתדל לנא שהוא משום תשבו כעין ולדברינו דכל שהוא מפנ גם דירתו הארעית. ח"י הישיבה ושפיר צריך לנא בזה לא איכפת לן בקבי סוכה י' ע"א אם נוי סוכ כעין תדורו. ויעוין היטב

— יב —

ישן — דינו לענין קריאת שמע *

שלוכש והישן שהוא כשוטה אין לבישתו לבישה המחייבת כלל [והא דכשתוור וניעור א"צ לברך שנית היינו משום דכיון שהבגד על גופו כל משך זמן השינה, והוא הרי בר חיובא לכשיהי' ניעור, לכן אף שבאותה שעה הי' פטור מן המצוות לא מיקרי היסת הדעת לחייבו בברכה]. וכמו כן לענין סוכה נראה דאיסור השינה מחוץ לסוכה לא נאמר אלא לאדם ניעור בשעה שנשכב לישן, אולם מי שכבר ישן דאינו בר חיובא ופטור מן המצוות יש לדון שאינו חייב כלל במצוות סוכה באותה שעה⁴ מותר

7 י"ש לדון ברואה את חברו ישן כשהשעה קרובה לסוף זמן ק"ש או תפלה, אם מוטל עליו להקיצו כדי שיספיק לקיים המצוה. והנה מצד הסברא נראה ברור דמעיקר הדין בשעה שהאדם ישן אין עליו חיוב ק"ש ותפלה והריהו אז כשוטה גמור², לא יענש על זה שלא התפלל משום ביטול עשה משום דאנוס הוא³, וכן הרואה אדם ישן ועליו בגד של ד' כנפות אינו צריך להעירו כי בשעה זו אין עליו שום חיוב להטיל ציצית, שהרי החיוב חל רק בשעה

1. והא דאמרו בברכות י"ג ע"ב א"ל רב נחמן לדרו עבדי בפסוקא קמא צערן טפי לא תצערן, הרי פירש"י שם דמיירי במתנמנם דשפיר חייב ערוין במצוה [כמבואר להלן דמתנמנם אינו כישן]. וגם להרמב"ם שכתב "אם הי' ישן מצערים אותו ומעידים אותו עד שיקרא פסוק ראשון" וכו', וכ"ה בשו"ע סי' ס"ג ס"ה, עיין במקור"ח להתוודע יאיר שכתב על דברי השו"ע וז"ל: אם הי' ישן, פי' מתנמנם. ואפשר לפרש דבישן ממש מיירי, ומ"ש בסוף הסעיף מתנמנם ר"ל בנמנום דאחר שינה, אבל לשון הש"ס ר"פ הי' קורא לא משמע כן. עכ"ל.
2. וכן העלה בשו"ת שאילת יעבץ ח"ב סי' צ"ז דהישן אינו בר חיובא ופטור מן המצוות עיי"ש. ועיין גם בשו"ת פרי יצחק ח"א סי' י"א דבשעה שישן עם התפלין הר"ל מתעסק ואין זה קיום מצוה כלל ולפיכך מותר בשינת ארעי ואין בזה איסור של היסת הדעת עיי"ש.
3. וכן מתבאר מפירש"י במתני' דאבות פ"ג מ"ג וכ"ה באדר"ג פכ"א וז"ל: שינה של שחרית וכו' מוציאין את האדם מן העולם, כיצד, מלמד שלא יתכוין אדם לישן עד שתעבור עליו זמן ק"ש שאם ישן עד שתעבור עליו זמן ק"ש נמצא בטל מן התורה [ג"י הגר"א ז"ל - מן הק"ש]. הרי להדיא דמ"מ מעיקר הדין שפיר אהנו מעשיו להפטר אלא שעשה שלא כהוגן דנמצא בטל מן המצוה.
4. וכן מבואר בשו"ת מהרי"ל דיסקין בקונטרס אחרון אות צ"ו וז"ל: עיין תו"ט פ"ק דסוכה [מ"ו] ובלבד שלא יישן תחתיו, ותירוצו דחוק וכו'. ויותר נראה דקמ"ל דסמוך לנסר שרי לישן ולא חיישינן שמא יתהפך כדחיישינן גבי תפלין בצדו, והטעם דמה שעושה בעת שהוא ישן לית ביה משום חוץ לסוכה, ואף דלחד מ"ד חייש בשינת ארעי חוץ לסוכה משום שמא ירדם, שאני החס, כיון דכל עיקר ההיתר מעיקרא הי' רק משום ארעי וא"כ כשירדם חיובא הוא להקיצו ולא משגחינן על מה שמצטער ביקיצה זו דהא לא בא כלל לישן זמן מה, משא"כ בנסר זה כשיתהפך בשינתו תחת הנסר אין חובה כלל להקיצו דמצטער הוא א"כ ממילא גם הוא מעיקרא יכול הוא לישן סמוך לנסר ואין לו לחוש לנפשו לאיסור כלל. דוק [מיהו לדברי רבנו שדימה הדבר למזיק בשעת שינתו יתכן דיש לדון בנדרון זה של שכיבה סמוך לנסר. וי"ל]. ועיין בס' מהרי"ל דיסקין עה"ת פ' אמור שכתב דהישן מערב החג צריכין להקיצו כשקדש היום, והדברים סותרים לכאן זה את זה.

* לפרק ז דבר הלכה אות כ"ו (מתוך כח"י — הנדפס כחלקו בספר הסוכה, וכתבי תלמידים, כדלהלן הע' 11).
ההערות בסימן זה הם מאתנו, להשלמת הענינים.

בליכות שלמה חלק א

ה' תשל"ג

הנכונ ובלכות של ברו"ג ל שלמה זלמן אויזקאן

תש"ג

בנק"ו ונסדרו י"ג תרצ"ו

ברו"ג ר' יצחק טרנר שליט"א וברו"ג ר' אגרון אויזקאן שליט"א

להוציאו תוך כדי שינתו מן הסוכה⁵ - אלא שאם יודע כשנשכב לישון שמפאת חוסר מקום וכדו' יש שרוצים להוציאו כשיישן, אסור לו לשכב לישון שם⁶ - [נמ"מ אם לא הוציאוהו שפיר א"צ לברך שנית על הסוכה וכנ"ל לענין ציצית, הואיל וסו"ס הי' כל אותו הזמן בתוך סוכה כשרה]⁷.

ומה שהקשו התוס' בסנהדרין [נמ"ז ע"א ד"ה אימאן בהא דהפריש קרבן ונשתטה. או המיר דתו דפסול הקרבן דכיון דאידיחי אידיחי, דא"כ כל מי שהפריש קרבן וישן ליפסיל שהרי נדחה בשעה שישן, ותיצו דכיון דממילא ניעור משנתו לא אידיחי בכך, אין לפרש דמשום כך לא חשיב כשוטה גם בשעה שישן, דלעולם כשוטה גמור הוא באותה שעה לכל דבר, ורק לענין דחי' כתבו התוס' דסברא הוא דהואיל וממילא ניעור לא אידיחי בכך [ולכן במומר פשיטא דאידיחי ובישן פשיטא דלא אידיחי

ובשוטה הו"א דלא אידיחי וקמ"ל דאידיחי]⁸, אבל ודאי דבשעת שינתו כשוטה גמור הוא ופטור מכל המצוות. וכדמצינו לענין נזקין שכתבו התוס' בב"ק [ד' ע"א ד"ה כיון] בשם הירושלמי דאם ישן והביאו כלים אצלו ושברן פטור מתשלומין.

ולפ"ז מי שנרדם לאונסו חוץ לסוכה אין חיוב להעיר אותו, משום דלא קעביד שום עבירה. ולא דמי לתפלין שהישן בהם חייבין להקיצו, דהוא מפני בזיון התפלין. וכן מה שחייבין להעיר כהן שישן באהל המת הוא מפני שהמשך הטומאה הוא גם כשהאדם ישן וקעביד עבירה לאונסו [וכמש"כ הרעק"א בשו"ת סי' ח' לענין מתעסק דגהי דפטור מקרבן אבל עבירה מיהו הוה. ועיי"ש שרצה להוכיח מהא דקיי"ל דהוראה תברו לבוש בגד כלאים והלה אינו יודע שחייבים להודיעו אפילו בשוק, וע"כ

9. ואולי שאני התם דזמן החיוב ממילא אתי ולכן לא חשיב שנשכב לישון בהיתר גמור משא"כ בזה שכמו שהוא עתה לא יבוא לידי איסור כלל. ועפ"ז נחא גם מהדין המבואר בס' תרל"ט במ"ב סקמ"ג [והוא מסוכה כ"ט ע"א] בירדו גשמים וירד לביתו דאין מטריחין אותו להקיצו לעלות לסוכה, דמשמע דדוקא משום טרחא הוא אבל מעיקר הדין חיובא איכא להקיצו, דהתם נמי כיון דזמן החיוב ממילא אתי לכשיפסקו הגשמים לא חשיב שנשכב בהיתר גמור [ועיי' גם במ"ב שם דכשהאיר היום כתב הר"ן דחייבים להקיצו], משא"כ בנר"ד.
5. וכן הורה הגר"י כהנמן ז"ל הגאב"ד דפוניבז' הלכה למעשה בשיבת פוניבז'.
6. וממילא לק"מ מתשובת רב האי גאון שהביא השע"ת ריש סי' תרל"ט מהברכ"י אודות אחין או שותפין שאין להם מקום לעשות סוכה לכולם וז"ל: לענין אכילה יכול כל אחד לבדו לאכול זה אחר זה, אבל לענין שינה זה ישן לילה אחת וזה לילה אחת, ואם חביבה עליהם המצוה תע"כ אם זה ישן מקצת הלילה וזה מקצת, עכ"ל, ולא נתן עצה שיוציא האחד את חברו בעת שינתו, דפשוט הוא דכיון שיודע מתחלה שיבוא להוציאו אסור לו לשכב לישון שם.
7. ומש"כ הרא"ש בפ"ק דברכות סי' י"ג וז"ל: והי' ר"י רוצה לומר דהא דאין מברכין על השינה [בסוכה] היינו משום דשמא לא יוכל לישן וכשנרדם בשינה אינו יכול לברך, עכ"ל, ומשמע לכאור' דגם כשנרדם כבר חייב אלא שאינו יכול לברך, עיין בתור"י החסיד שם דמבואר להדיא דקאי על שעת נמנום, וז"ל: וכשהוא ממש סמוך לשינה א"י לברך מפני השינה שקפצה עליו, עכ"ל, וע"כ גם כוונת הרא"ש לזה, דאל"ה תיקשי למה לא יברך עכ"פ כשכבר מתנמנם דתו ליכא למיחש שלא יוכל לישן, אלא ודאי ע"ז הוא דקאמר שכבר אינו יכול לברך אז.
8. ועיין ברבנו יונה שם שבאמת כתב דיתכן שאין מקריבין אלא בשעה שרוב בני אדם ניעורין, אלמא דלא פשיטא לי' כלל לומר דהישן אינו כשוטה גמור אף גם לענין זה.

דמתעסק הוי ו
שלא חייבה ת
דשם עכ"פ ו
כחלבים ועריו
אבל עדיין מו
המת שצריכיב
שנהגה מהביח
נהנה]⁹. ולא דנ
שאפילו אינו
לדבר כראוי כ
דשאני התם
כשמדבר הרי ד
משא"כ בישן כ
אולם לפמ
שאם התחיל ק
ובאמצע רק
ומחשבתו היא
אפ"ה יצא ידי
שאם נתכוין ל
מקיים מצוה ז
הבדל גדול ב
אחרים ורק הש

9. ובכתבי התלמיד וממילא בזה ש והמשך הטומאו דאע"פ שאינו נ דכיון שעכ"פ כ שע"ב כפח"ש כ .10. המעיין יראה ד מתנמנם בעת ק ראה הרברים כי .11. כ"ה לשון רבנו : כמאז דמן הדין ו הנ"ל, אך אעפ"י לא במקום צורך .12. ראה לעיל ציון

דמתעסק הוי ג"כ איסור דאורייתא אלא שלא חייבה תורה קרבן עליו, רק דחה דשם עכ"פ נהנה מן האיסור והו"ל כחלבים ועריות דהמתעסק בהם חייב, אבל עדיין מוכח מדין זה דכהן באהל המת שצריכים להודיעו, דהכא אע"פ שנהנה מהבית, מהטומאה עכ"פ אינו נהנה⁹. ולא דמי נמי למתנמנם או שיכור שאפילו אינו מיושב בדעתו ולא יכול לדבר כראוי מ"מ מהני לענין ברהמ"ז, דשאני התם שרק שכלו פגום אבל כשמדבר הרי הדיבור לרצונו של המדבר, משא"כ בישן ממש.

אולם לפמש"כ במנחת שלמה סי' א' שאם התחיל ק"ש או תפלת י"ח בכוונה ובאמצע רק השפתים נעות כהרגלן ומחשבתו היא לגמרי בדברים אחרים אפ"ה יצא ידי חובתו, אפשר דה"ה נמי שאם נתכוין למצוה לפני השינה דשפיר מקיים מצוה זו גם כשהוא ישן, כי אין הבדל גדול בין חושב לגמרי בדברים אחרים ורק השפתים נעות לבין ישן ממש

[ועיין גם בשד"ח מערכת יד כלל ל"ב שהאריך בזה והביא מספר מתת ידו שהוכיח מזה שהישן ביום בציצית אינו חוזר ומברך לפי שהישן בר קיום מצוות הוא, וגם להדיא כתב שם דאם אחד ישן בסוכה ובא חברו והוציאו תוך שינתו חוץ לסוכה שביטל את חברו ממצוה, וכ"כ בבן איש חי שנה א' פרשת האזינו הל' ח' דחייבין להעיר את הישן חוץ לסוכה¹⁰], וצ"ע¹¹.

מיהו לענין נד"ד נראה דודאי ראוי שיקצנו משינתו כדי שיקרא ק"ש ויתפלל, דאף שאין עליו חיוב כלל ולא יענש ע"ז שלא התפלל משום ביטול עשה דאנוס הוא, מ"מ סברא הוא שיש לזכותו שלא להפסיד קיום מצות ק"ש ותפלה, ושאני מסוכה דהתם אין מוטלת עליו מצוה לישן בסוכה אלא שאסור לישן חוץ לסוכה, אלא ה"ז דומה לישן בליל יו"ט ראשון של סוכות דודאי מצוה להעירו כדי שיאכל כזית בסוכה ולא יפסיד המצוה¹².

9. ובכתבי התלמידים מכואר בשמו בסגנון אחר, דהן אמנם ודאי דלא קעבר על לאו דטומאת כהן בשעה שישן וממילא בזה שאין מקיצין אותו ליכא משום לפני"ע, אך אפ"ה כיון דסו"ס עצם טומאתו היא נגד רצון ד', והמשך הטומאה הריהי כטומאה חדשה בכל רגע ורגע, לכן מצרכינן להקיצו [וכן מצינו לענין כהן קטן דאע"פ שאינו מוזהר על הטומאה מ"מ אם אחר מכניסו בידים לאהל המת עובר בלאו מה"ת, והיינו ע"כ דכיון שעכ"פ מציאות הטומאה נמשכת גם על הקטן משו"ה אסרה תורה לטמאותו]. עכ"ד. ועיין היטב סי' שע"ב בפת"ש סק"ד מש"כ בשם סי' משנת חכמים.

10. המעיין יראה דמדברי הבן איש חי לכאור' לק"מ דלא מיירי בישן אלא במתנמנם, וז"ל: "אם רואה חברו מתנמנם בעת קריאת ס"ת וכיוצא צריך לעורר אותו", והמתנמנם ודאי חייב כנ"ל. ורבנו זצ"ל אפשר שלא ראה הדברים כספרו.

11. כ"ה לשון רבנו בהערות שגדפסו בסו"ס הסוכה נדר"ה ולפ"ז נדר"ה אולם הם לשונו ז"ל בכת"י, אבל בע"פ הורה כמאז דמן הדין מותר להוציא את הישן מן הסוכה [והעירו לו גם מדברי מהר"ל דיסקין ז"ל בספרו עה"ת פ' אמור הנ"ל, אך אע"פ משנה לא זזה ממקומה - וראה מש"כ בזה לעיל], אלא שהוסיף דפשוט שאין לעשות כן כלל אם לא במקום צורך גדול ביותר.

12. ראה לעיל ציון 4.

מ"ל
נתו
ות.
ב"ק
דאם
טור
וכה
גביד
זישן
זיון
כהן
משך
גביד
זו"ת
קרבן
דצה
זברו
זודע
ע"כ
שכמו
וסוכה
טרחא
וס לא
ז"ד.
זישן
זשינה
זקצת,
זוציאו
זיינו
זחייב
זממש
זמה לא
זיכול
זלא

פרק קמא דע"ז⁸, וז
מי לא אמר מה טו
וכן בסליחות כ"ע.
והוא דכף י
הראשון [ומצטרף] א

[א] על מה ששא
מספק משכח' לה ש
מכל הכף ב"ט חלקי
יתפך כ[ו]לו לאיכ
שיצא מן הכף אחר
הראשון שבקדירה
החלק האחד מצ"ל
אלא ר"ל בתחיבה
ראשונה כאשר הקי
הא (ה) שר"ל סי' עו
נגעל פו[רתא] ו. ו;
גם לפי דע' רבו' הו
יא [מש]נשתלו
הנה מששתי את

(ב) ולדרכו, הכ"י
(א) ע"פ ג"מ.
לו ג"פ. (ד)
(ו) כן כ"ל.

מהרי"ל החדשות סי'
האגור תשובה זו דאי
8 יט, ב ועיין תוס'
9 דאם לא כן תקשי
מנהגים הנ"ל.
סעיף י: ב.מ. דף 157
1 סמ"ק סי' ריג (ו)
„ואם תחב [הכף] ב'
להצריך ב' פעמים
וכתב הגהות מרדכי ז'
מדתנו פ"ה [מ"ח] ד
למאה חולין ולא ד'
אחרת הרי זו אסורה
היא כמו כף אחרת :

76 ח והישן בבהכ"נ, קצת א) נראה דאכל ב' עשרה דישראל שכינה שריא, ואפי' תנוק
בעריסה לפי ר"ת¹, וכן כתב מהר"ם² דהמתפלל מצטרף. ונהי דכתב הרא"ש³ דצריך עשרה
דצייתו, מ"מ חזינו דנהוג עלמא לצרף אע"ג שמיסחין שיחת חולין ולא צייתו, ומ"מ ב) לבי
מגמגם דשמא כל הראוי לביילה כו'⁴ L

ט ומנהג דילי בהשכמה¹ ובסליחות² לברך ענט"י³ ואשר יצר ואלהי גשמה כו'⁴,
ואח"כ ברכת התורה⁵ ויברכך ואלו דברים, והשאר אני ממתין עד היום⁶. ומנהג א) דעלמא ז'
אין לפקפק שאין אומרי' אלא דרך שבה וריצוי ובקשה ולא דרך למוד, ולהכי אין לחוש
אפי' כשאומר תפלי' תקח ושאר סדרי', הכל דרך ריצוי לשלם פרים שפתינו. וכן מנהג ארצינו
כל השנה לאחר ברכת התורה עד וידבר שהוא נתקן משום ישלש אדם שליש במקרא כו'

א) תינות קלת נראה ספרים נאגור. (ב) ולע"ג לזני, אגור.
א) ולאוונג, הכ"י וקרימונה.

טירנא מנהג אלול אות צג ז"ל „מהרי"ל היה נוהג
לברך ברכת נטילה ידים וברכת התורה בהשכמה,
וכן כתב בליקוטי מהרי"ל, ואח"כ היה מדלג בעת
שאמרוהו הקהל. וכתב מ"ה ו אין לפקפק על
מנהג העולם שאין מברכין בהשכמה הואיל וכל
מה שאומרים הוא דרך רצוי, דאם לא כן תקשי לך
בכל ימות השנה שנוהגים מקצת לומר אשרי כו'
אלא ודאי הואיל ודרך רצוי אין קפידא, ומקורו
תשובה זו. מהצעת דבריו משמע שדעת רבינו
שהעיקר לברך רק שאין לפקפק על מנהג העולם.
1 כשהשכים ללמוד קודם עלות השחר, ספר
מהרי"ל ה' תפלה.
2 אפילו כשלא למד לפני סליחות, כן ג"ל, עיין
המשך.
3 עיין שו"ת מהרי"ל החדשות סי' א ובהערה 2
שם מה שקשה על דבריו כאן.
4 דכולהו ברכה אתת ולכך אין פותח א' גשמה
בברכה משום דסמוכה לחברתה, ספר מהרי"ל שם.
ועיין שו"ת החדשות הנ"ל עמוד ג ובהערה 19 שם
מה שקשה על דבריו כאן.
5 כדברי הטור או"ח סוף סי' מז שברכה של
אתמול אינה על הלמוד שלפני עלות השחר, וכן
נהג מהרא"י ודודו מה"ר אהרן פלומיל, עיין פו"כ
סי' קכג.
6 ואח"כ רשאי ללמוד כל השקת נפשו, אבל בני
אדם העומדים ממטתם כשיאר היום ונכנסין מיד
לבהכ"נ לא יאמרו בבית כלום, ספר מהרי"ל ה'
תפלה.
7 מיהו (כלומר בנגוד למנהג רבינו) אין לפקפק
על מנהג העולם שאין מברכים בהשכמה, הגהות
מנהגי ר"א טירנא מנהג אלול אות צג. ובהו יובן
מה שהביא האגור בסי' א דפסק רבינו דצריך
לברך על פסוקים דרך תחנונים, וכן משמע בשו"ת

סעיף ח: פ. עמוד רנא; ב.מ. דף 157, א באמצע
סי' קעט; אגור סי' רנב.
1 תוס' ברכות מח, א ד"ה ולית.
2 הגהות מיימוני תפלה פ"ח אות ט, מ"ב ד"פ
סי' הקט, תפ"ו מ"ב ח"א סי' כו.
3 שו"ת הרא"ש כלל ד סי' יט, הובא בטור או"ח
סי' קכד.
4 ע"פ יבמות קד, א. לפי גרסת התשובה כאן
„ומ"מ" וממה שכתב לעיל „קצת נראה", משמע
שלא הכריע לגמרי, אבל לפי גרסת האגור המובא
בחילופי גרסא אינו משמע כן. ועיין ב"י או"ח סי'
נה (דף נו, א) שהביא בשם מהר"י בי רב לצרף
ישן, וכן פסק בשו"ע שם סעיף ד, אבל הט"ז שם
ס"ק ד פקפק, ועיין משנה ברורה ובאור הלכה שם.
ועוד עיין מג"א שם ס"ק ח אם דווקא אחד או אפי'
יותר, וכן במשנה ברורה.
סעיף ט: פ. עמוד רנ; ב.מ. דף 157, ב באמצע
סי' קעט; ספר מהרי"ל ה' תפלה; הגהות מנהגי
ר"א טירנא מנהג אלול אות צג; אגור סי' צב.
איתא באגור סי' א „בעל שבלי הלקט כתב בשם
ר"ם מרוטנבורק דצריך לברך כשהוא משכים, היינו
דוקא כשלומד, אבל אם מתפלל תחנונים א"צ
לברך, והראב"ד כתב צריך לברך כמו כן על מקרא
ותוכבים, ופסוקים מכלל מקרא הם. וכן פסק גדול
בדורו מהר"ר יעקב מולין ז"ל. משמע שדעת
רבינו לברך על פסוקים כשאומרם דרך תחנונים.
וכן משמע בשו"ת מהרי"ל החדשות סי' מה סעיף
ב, ע"ש. והנה האגור בסי' צב כתב בשם רבינו
„שאינ לחוש כי אין אומרים הפסוק דרך למוד רק
דרך בקשה ושבח ורצוי ולא דרך למוד", ומקורו
תשובה זו. ולכאורה תרי פסקי הללו סתרי אהדיה,
והב"י או"ח סוף סי' מו הביאם ולא העיר עליהם.
ונר' לישב על פי מה שהביא הגהות מנהגי ר"א

של מנהגי ס' קנ (קסא)
חזינו זקק חולין צ"ל
ז"י ב"ק צ"ח ס'
מחל גבור תמי אשנר
וכן יבש"א - ג"מ

י [ג"ה ואלו]
 דנה מ"ז [ע"ג]:
 גמרא
 נוס פ' [ג"ה]:
 ה' מיימוניות
 ו' מהלכות תפילה
 [גמ' (ה"ח)]
 [גמ"ה מה"ס]
 ג' דפוס מרחב סימן
 שום לטב סימן [כ]:
 י' ד"ה כחוב נהגת
 פ"ח, [גמ' מה"ס]
 והאגור בסימן
 [כ"ב] [גמ' ש"ס]
 י"ח סימן [כ]:

ד

אם התחיל אחד מהעשרה להתפלל (ט) לברוך (י) ואינו יכול לענות עמהם (ד) או

ברכו וקדיש שהוא חיוב, אבל קדיש שאחר עליו לא יאמרו: ו רוב שבותיו. ל"ו שנה: ז לענין זה. פירוש, כיון כי ד' דתפילה הוא דרכו: ז' מצטרף עמהם. לחלל כי עשרה שכינתא שריא. וכתב הר"ל [בן] חביב סימן ט"ו ואולי לפי זה הוא הדין ג' או ד' וגאשר הרוב, עכ"ל. ולי נראה דאין להקל כל כך, דהא עיקר (ר"ה) [ר"ה] * מהר"ל [ש"ס סימן קנ] מאחר דליכא תאן דלאמר [בכחות מן] דקטן המוטל בעריסה מלטרף אע"פ שאינו יכול לענות, ואף דלא

אם לא הביא שתי שערות אפילו הוא גדול בשנים דינו כקטן עד שיצאו ו רוב שנותיו שאו יתברר שהוא פרים * ואם נראו לו סימני פרים קודם לכן דינו כגדול: הגה (י) ומיהו אין מדקדקין בשערות אלא שכל שהגיע לכלל שנתו מחוקקין אותו כגדול ואמרינן ז לענין זה (י) מסתמא הביא (שמי) שערות:

אם התחיל אחד מהעשרה להתפלל (ט) לברוך (י) ואינו יכול לענות עמהם (ד) או שהוא ישן אפילו הכי ז מצטרף עמהם: L

מנאר בדברי הכל זו [סימן כ] שמשם מקור אותו דין, שכח ח"ל, ואין לומר תהלה לזוד במנחה עד שיגמלו לזוא למנין, כדי שיאמר עליו קדיש של חפלת מנחה, ולכך פסק רב עמרם [מ"ח סימן יד] שיש לחון לומר ישבחנא בחפלת שחריית לפני המינה מעומד, כדי לומר עליו קדיש, עכ"ל. הרי לפנינו מנדמדה זה לאמירת ש"ך ישבחנא מעומד: שהוא. כדי שלא להפסיק בין ישבחנא לקדיש, הכי נמי כן הוא באשרי קודם לקדיש במנחה. והא דלא הוהירו כן באמירת פסוקי דמרה בשחרית, שלא יאמר עד שיהיה מנין, משום דפסוקי דמרה יש שיהיה באמירתם ודך לזא מנין צמטך זמן אמירתם, מה שאין כן באשרי שאין שיהיה באמירתם, על כן נרין אזהרה שלא להפסיק, אבל ודאי אם אירע שלא צאו מנין עד אחר אשרי, ודאי צביל זה לא יחסר הקדיש. וכן נוהגים בכל יום באמירת תהלים צוקר צלא מנין, שאומרים אח"כ קדיש כצינורו מנין, וספיר עבדי, כן נראה לי: (ד) או שהוא ישן. צ"י כחוב נהגת מיימון פ"ח כחב עמה"י כי רב רבו של ה"י המניח דין זה, ויליף ליה מהך רישא דהבא, דאינו יכול להתפלל עמהם ואפילו הכי מלטרף. ומנהו ליה דשאני ברשע דאע"פ שהוא מתפלל ואינו יכול להפסיק ולענות עם הצבור, מכל מקום יוכל לשמוע ושומע. כעונה כמו שכחנו לקמן סימן ק"ד סעיף ז', מה שאין כן בישן. וב"י הביא עוד בשם האגור [סימן רנ"ג] בשם מהר"ל [ש"ס סימן קנ] דר"ה מתחלה ללמד דמלטרף הישן עמהם, כיון דלרבי יהושע בן לוי בגמרא [בכחות מן] מן מלטרף אפילו קטן המוטל בעריסה. והוא צומח תמוה, דהא אין לא קיימא לן כרבי יהושע בן לוי כמבואר לעיל מזה צ"י [גמ', ואפילו ר"ח [מאספוט] שם מ"ח, א ד"ה וליחן שפוסק כרבי יהושע בן לוי, מכל מקום לא רצה לעשות מעשה כדברי ע"מנו, ואין ניקוס ונעשה מעשה. ויותר מזה שנדמה מילתא למילתא, מה ש"ל עליו דלמא שאני ישן שהוא גרע מקטן, דאין בו קדושה, כמו שכח צ"י בסימן ד' [ג"ה ומשמע מדבין] בשם הוזהר [מ"ח קפ"ד] כי דסקלא מיינה נשמחא ולא הוה בכלל קדושה, דטעים טעמא דמוחא ורוח מאכזבתא שריית עלוהי. ומו נראה לענין דאפילו רבי יהושע בן לוי מודה דלא ילטרף, כיון דאפשר להעיר אותו משנתו למה לנרף אותו כשהוא ישן לכחלה, ולא דמי לקטן שאי אפשר לעשותו גדול, ולא דמי למה שכחנו [בכחות מן] כל הראוי לבינה וכו', דשם מייירי לענין עיכוב אם כבר עשה כן, מה שאין כן דעשה כן לכחלה צמילתא דאית בה ריעותא ויש לפנינו לתקנו, אין זה אלא תימה. ועוד כחוב צאגור שם צ"י, נהי דכתב הר"ל [ש"ס כ"ד סימן ט] דלרבינן עשרה דליית, מכל מקום חזינן דנהגו עלמא לנרף אע"פ שמשחים שיחא חולין, אע"ג דלבי מגמגם, דשמא [כל] הראוי לבינה וכו', עכ"ל. ולי הפלוג על זה, דהיאך מביא ראה מן השועים האלו שעושים איסור דהפסקת שיחה צטילה אשר גדול עונם מאוד. ונאמח אי אומר שחלילה להלטרף עם אנשים פושעים כאלה (אם פושעים כאלה) כשאין מנין זולתם, קל וחומר שלא ללמוד מזה הימח לישן כלל וכלל. ומו דהא כבר קבע בשו"ע הלכה בסימן (קכ"ה) [קכ"ד] [סעיף ז] דלאם אין ע'

צ"י פ"ח
 ורי"ק שורש מ"ט
 י"ח פ"ח מה"ס:

ז

זוהר והערות
 וספ"ח מהדור
 רחוק ש"ח
 י"ח שם בסי"ד סימן
 א א"ח ה'
 וק"ח מהדור
 ארש"ח חל"י:
 וק"ח מהדור
 ארש"ח חל"י:
 שו"ס פלפולו צ"י
 ו על מ"כ ה"י
 ל"ד למ"ש כל הראוי
 ו"י, זה אינו, דהתם
 ו"י דישן משיב ראו
 ולא כמ"ש הלשון
 צ"ח דברי ש"ס על
 ע"י דשמא כל הראוי
 לבינה:

ערך ד"ח למהריק"ש

סעיף ה' [דינו בקטן]. אם הגיע לכלל שנים חוקה שהיא שמי שערות מן הפסוק:

שערי תשובה

לשייר מזמור כו', והוא הדין בלימוד, כתב באליה רבה [שם] שיש להחמיר ללמוד מעט כשכאים המנין: (ח) פסתמא. עיין באר היטב. ומשמע דלענין חיובא דאורייתא אינו מועיל. ובאמת דעת הרבה פוסקים דחוקה דרבה [נהי] מה. הן היו דאורייתא. ועיין לעיל סימן ל"ט [סיף א] מה שכחתי מדברי הנודע ביהודה מהדורא חנינא [א"י סימן א] ובשו"ת בית אפרים חלק א"ה ע"י סימן מאמון באריכות בענין זה. ומה שכחב [באר היטב] ועיין סימן נ"ג ס"ק י"ג, ששם כתב שבהתחלת היום שנולד יום אחד קרינין, ור"ל מתחלת נתינת הלילה של היום שנולד בו זה מיקרי התחלת היום, וכן כתב הבי"ח להדיא [שו"ת] סימן קמ"ה דמדי שהחשיך נעשה גדול, אף שעדיין אין י"ג שנה משעה שנולד. ע"ש. ועיין בשו"ת נודע ביהודה מהדורא חנינא [א"י סימן א"ו] שכחב שפשט המנהג כהמג"א [סימן נג ס"ק יג] דחייב כשחשיכה ליל שנולד בו נעשה בר מצוה, ואין לזוז מהמנהג, ע"ש. ועיין במג"א סימן ס"ט ס"ק ד', ושם הראה מקום לסימן רל"ו: (ט) אבדו. עיין באר היטב. ובכרכי יוסף [אות ח] כתב ג"כ להחמיר כהט"י, ויש לעודרו שיהיה עכ"פ מחנמגם. וכתב באליה רבה [סימן ז] בשם הרדב"ז סימן קמ"א [ח"ד סימן אלף ש"ב] שאם החפילו עשרה כל

באר היטב

שכדור. ומיהו דוקא לשמוע ברוב וקדיש שהוא חיוב, אבל קדיש שאחר עליו לא יאמרו. מ"ח [סיף ה]. וכתב צ"ח [ג"ה ומ"ש ויש] הא דמלרף על ידי חומש, דוקא כשכתב על הגויל כספר תורה, אבל חומשין שלנו לרביי הכל אין מלטרפין. ואליהו זוטא [סיף ז] כתב בשם זקינו הגאון ז"ל הלכה למעשה שלא לנרף קטן. אונן אינו מלטרף לעשרה לכל דבר שבקדושה, מאחר שפטר מכל המצוות, כגמ' הגדולה [יו"ד סימן שש אה"ע] בשם גדול אחד ושו"ת נכסות הגדולה סימן זה [הגב"י אות ז]. וכן כתב פרמ מטה אהרן חלק א' סימן י"ט ונחשבות שבות יעקב חלק ב' סימן כ"ה. ופרי חדש [אות ח] כתב דאם יש לו מי שישמל צביליו, דאם רצה לקרוא אין מוחין ברו, מסתברא ודאי דמלרף, ע"ש. ועיין בלקט הקמח דף יו"ד ע"ב: (ח) פסתמא. ר"ל, לענין חפלה שהיא מדרכנו, [מ"ח סיף ו]. ועיין לעיל סימן נ"ג ס"ק י"ג מה שכתבתי שם בשם הסמ"ע [מ"ח סימן לה ס"ק ז] והס"ך [גמ' ס"ק א]: (ט) אבדו. דוקא א' ולא שנים, מ"ח [סיף ח], דלא כהלנ"ס. וכן גבי ישן דוקא אחד ולא

הגהות רעק"א

(ג) [מג"א סיף] דתפילה הוא דרבנן. וכן כתב טעמא דהלנ"ס חלק ב' [מ"ח עמוקס] סימן ל"ח: (ד) [שו"ת סיף ז] ואינו יבול. ואונן אינו מצטרף לעשרה, עיין בב"י ב"ד סימן סימא [סוף ד"ה ובענין ההבדלה] וכתב בכל בו וכו' ואינו יורע למה יביא וכו', ע"ש:

ביאור הגר"א

אות ח. ואפילו בלא חומש, וכחיש מתירין הג"ל [סיף ח]: [יד] [סעיף ה. הנה] ופירושו. ירושלמי פרק ז' דברכות [שם] בראשית רבה פירוש צ"א שם, קטן עושין כו' והתני אין מדקדקין בקטן, אמר ר' סימון אמר ר' יהושע בן לוי לשני קטנים נצרכה א' ספק וא' קטן, עושין את הספק עיקר ואת הקטן לסיני, ופירש מתנות כהונה [ג"ה אין] בשם רש"י [שם במדרש ר"ה חנינו]. דאין מדקדקין, אם בא לכלל שנים אין מדקדקין בשערות, ומשני דספק הביא הוא כגדול, [טז] [סעיף ו] אם בו או כו'. כמו שכתוב שם [ברכות מ. ב] קטן המוטל בעריסה כו'. ואף מאן בקטן פורח, מנהגא דעלמא כהירושלמי, כנזכר לעיל [סיף ח]:

בוצא מחתא סאן זרון האל
 זכון ירושלים

תיב טעמא אחרינא, אבל לפי טעם כבוד צבור כל דמחיל הצבור על כבודם רשאים לדעת רבינו ירוחם והמרדכי:
 ב: אין מטינין. הקשו בתוספות ז"ל [מגילה כד, ב ד"ה כשאתה; כבא מצינא פו, א ד"ה אחתינהו] דא"כ איך הוריד רבי לר' חייא לפני תיבה כשגזר תענית בהפעלים [כבא מצינא פו, ב]. ותירצו במגילה יכשהיה מתכוין לקרות החי"ת קורא אותה שפיר ע"י טורח, אבל בהפעלים תירצו דהני מילי היכא דאפשר באחר אבל היכא דלא אפשר באחר לא. וכן עיקר, דאם איתא שהיה יכול לקרות החי"ת על די דוחק איך קאמר ליה [במגילה שם] כשאתה מגיע אצל וחכיתי לה' לא נמצאת מחורף ומגדף, דדילמא כשהיה מגיע לזה הפסוק וכיוצא בו היה מטריח את עצמו לקרות כהוגן ולא היה מחורף ומגדף, אלא העיקר כמו שכתבו בהפעלים:

יד סומא יורד לפני התיבה. אבל רבינו ירוחם [נתיב ג ריש ח"י; נתיב יג ריש ח"א] כתב שאינו עובר לפני התיבה, ואיהו אויל לטעמיה שפוסק [נתיב יג שם ונתיב ה ח"ד מב, ד] כרבי יהודה [כבא קמא פו, א] שפוטרו מכל מצות האמורות בתורה וכמו שכתב הב"י ז"ל משמו סוף סימן תע"ג. וכי תימא סוף סוף הא מיהא מיחייב מדרבנן ואתי דרבנן ומוציא דרבנן וכמו שכתב הוא ז"ל שם [נתיב ג שם]. וי"ל דמכל מקום קריאת שמע דאורייתא ואפילו תימא דרבנן, אמת ויציב אליבא דכולי עלמא דאורייתא הוייא [ברכות כא, א], ולפיכך כתב רבינו ירוחם דדוקא פורס על שמע דברכות דרבנן. ומהתימא על רא"ש שכתב בתשובה [כלל ד סימן כא] דקריאת שמע ותפילה דרבנן דהא איהו ז"ל [ברכות פ"ג סימן טו] סבירא ליה דקריאת שמע הוייא דאורייתא. ועוד דאיכא אמת ויציב דאורייתא. ועיין במה שכתבתי לקמן סימן ס"ז בסיעתא דשמיא. ולהלכה אין לנו אלא כדברי המחבר שכתב יורד לפני התיבה כשאר הפוסקים דקיימא לן הלכה כרבנן דסומא חייב בכל המצוות דאורייתא. חדא דקאמר רב יוסף בהחובל [כבא קמא פו, א] ובפרק קמא דקדושין [לא, א] מאן דאמר לי הלכה כר' יהודה דאמר סומא פטור מכל המצוות עבידנא יומא טבא לרבנן, אלמא דלית הילכתא כוותיה. ואע"ג דבתר הכי נמי קאמר מאן דאמר לי אין הלכה כרבי יהודה הך לישנא סירכיה נקיט ואויל. ועוד דסתם לן תנא דלא כר' יהודה בהחובל [כבא קמא פו, ב]. ועוד כן מוכח בהדידיא מהא דגרסינן בפרק ערכי פסחים [קטז, ב] אמר רב אחא בר יעקב סומא פטור מלומר הגדה כתיב הכא בעבור זה וכו'. ואקשינן והא רב יוסף ורב ששת הוה אמרי הגדה בביתם. ומשני קסברי מצה בזמן הזה דרבנן. ופרכינן כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, כלומר וכיון דלא מיחייב אפילו במצה דאורייתא ליפטרו נמי במצה דרבנן. ומשנינן דלא גמרי גזרה שוה, וסבירא להו דמחייבי במצה דאורייתא וא"כ הוא הדין במצה דרבנן דהא בכל התורה כולה חייבים. מהך סוגיית מוכח בהדידיא דכולהו ס"ל דסומא חייב במצות מדאורייתא, דאם לא כן הדרא קושיא לדוכתא כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, ואפילו רב אחא לא קאמר אלא משום דגמיר גזרה שוה, הא בעלמא חייב מדאורייתא. וזה פשוט. וזו היא דעת כל הפוסקים. והכי נקטינן:
 יו אינו מסרב לו כ"פ. כדאמרינן בהפעלים [כבא מצינא פו, א] מסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול:

יח הג"ה ואפילו אם נתן אמתלא לדבריו. היינו דוקא אח"כ, אבל אם בראשונה קאמר איני יורד מפני שבגדי צבועים ולא אורח ארעא, דבר ברור שיכול לירד:
 כג אינו יודע הענין משום ריושויר. ויזו לכמו סימו נ"ה סעיף כ"א:

עד כאן. מי שעבר עבירות חמורות ואפילו אם עבר עכו"ם אם שב בתשובה גמורה לפי ראות עיניו, ולא דאייערומי קמעוריס ירד לפני התיבה אם הוא בקי באמונות דלא בעינן פרקו נאה אלא בתענית צבור כדמוכח מדברי הרמב"ם סוף פרק ח' מהלכות תפילה [הלכה יא], ולזה הסכים [בשו"ת] הרא"ם ז"ל חלק א' סימן פ"ו [פתח ורביים מהאחרונים, ובסוף ספר כל בו קק, ע"א] הביא תשובת רב האי ז"ל מסכמת כך. והכי נקטינן, ודלא כדמשמע מדברי הטור והמחבר [סעיף ד] בתחילת סימן זה^א: הגה ואין הצבור יכולים למהות וכו'. עיין מוהר"י ארבי [דכרי ויכות] סימן קי"ו:

סימן נה

א אומרים קדיש. מה שנהגו לומר קדיש אתורה שבעל פה עיין בהרמב"ם בסוף מסכת אבות לפירושו למשנה^א. ועיין בב"י נד"ה ואומר, ובסוטה [נט, א] אמאי קאי עלמא איהא שמייה רבה דאגדתא. יש לזהר מלמנות את ישראל לגולגלותם לראות אם יש מנין או לא, דאמרינן ריש פרק ב' דיומא [כב, ב] אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה דכתיב [שמואל א טו, ד] וישמע שאל את העם ויפקדם בטלאים:

ג הג"ה יכולים להשלים כ"פ סדר קדושה וכו'. ולמעשה אין לסמוך על זה אלא כתשובת הרמב"ם [מהדורת כלאו סימן ריש; מהדורת פריימן סימן יב] שהביא בב"י ז"ל [ד"ה ומ"ש ומיהו] שכתב שאין הקדיש חלק מאשר התחילו בו עד כאן. ומוכח בירושלמי [מגילה פ"ד הלכה ד] שאפילו אם התחילו להתפלל ויצאו מקצתן שלא יעשו נשירות כפים וכל שכן קדיש שלאחריו, והכי נקטינן:

ד וצירוף קטן שהוא יותר מבן שש. לא דק אלא אפילו בן שש וכדאמרינן בהניזקין [גיטין נט, א]^א בר שית כבר שבע, ולשון הריב"ש [סימן תנא] שהביא הב"י [ד"ה ואלו] מתפרש הכי שפיר:

ו פוצטרף עמהם. לפי מה שיתבאר לקמן סימן ק"ד סעיף ז' שמי שהיה מתפלל שיכול לשתוק ולכוין לקדיש או לקדושה, אינו מצטרף דאעפ"י שאם יש אחד שאינו עונה מצטרף, שאני התם דהוי ראוי לבילה, אבל הכא אינו ראוי לבילה שאינו יכול להפסיק תפלתו ולענות. וכן מה שכתב שגם ישן מצטרף, יש לגמגם בו ממה שהמחבר לקמן סימן קכ"ד [סעיף ד] כתב תשובת הרא"ש [כלל ד סימן יט] שאם אין ט' מכוונים קרוב להיות ברכותיו לבטלה, וכל שכן ישן דליכא ראוי לבילה כמו התם, ולכן ראוי לצעור שיתער משנתו שיעור שיהא לפחות מתנמנם, ועיין במה שכתבתי בסמוך [אות ח]. [עיין בט"ז ס"ק ד, וכן נראה לי עיקר כדבריו שישן אינו מצטרף, וכל שכן לפי מה שכתב הב"י אבן העזר סימן קל"ח ד"ה נתנו בשם הרא"ש גיטין פ"ח סימן ד דישנה לית בה דעת כלל וגריעא מחרשת יעויין שם]:

ח דין המדבר ואינו שומע. יש לגמגם בו לדעת הרא"ש ז"ל [שו"ת כלל ד סימן יט]. ומיהו אי מכוין הברכות וכשרואה עונין עונה עמהן דומיא דהנפת סודרין מאלכסנדרייא של מצרים [סוכה נא, ב] לכולי עלמא מצטרף. וכפי זה אין מכאן ראיה לדין ישן דדילמא שאני הכא דאעפ"י שאינו מכוין איכא ראוי לבילה טפי מישן, ודין שומע ואינו מדבר מוטכם לכולי עלמא דהא קימא לן [ברכות מה, ב] שמע ולא ענה יצא. והגם שיש לדחות ולומר דשאני התם דהוי ראוי לבילה מכל מקום מסתברא ודאי דשומע ואינו מדבר מצטרף לכולי עלמא, אבל מי שאינו יודע לענות אינו מצטרף כן נראה לי. האונן אינו

מה ידעתי ולא תדע כי כל עמד, ולא יבצר ממך מזימה, אך דלימטין שיבא מכשורא כוונת, ואני פי מלך שמור, להודיע על א) זאת בקצרה, מפני טרדת הזמן ונחיצת הרץ.

7 מה שכתב מר אם יש להקנין הכהנים או לישא המת לבית אחר, נראה דאפי' נושאין המת לחוץ אפי' צריך להקיצו, דאפי' בלי שהייה קעבר הכהן². ואע"ג דלא ידע מ"מ איסור עבד בשוגג. ואע"ג דאינו מעשה, איסורא איכא, ואחרוני דידעי מצווין להפרישן³, עיין בסמ"ק⁴.

ולענין גוף השאלה אם יכול להכריח יורשי המת לשאת אותו חוצה כדי שיחזור הכהן לביתו, נראה דתליא במנהגא. אם רגילים לישא שאר ב) המתים מיד אחר פטירתם לבית הטהרה, ה"נ יכול לכופו⁵, אבל אי רגילין להשהותם משום כבודם ג) לשמוע ד) עליו רבים, כלומר עד שיבאו רבים ויתעסקו עמו, א"נ לטהרו בביתו, א"כ היכן מצינו לכופו לזלזל בו ז נגד המנהג.

ולא שייך הכא על המזיק להרחיק את עצמו⁸ דאנוס הוא דהואיל ה) ונהוג נהוג⁹. וכן משמע פרק בני העיר¹⁰ דהוא מייטא דהוה מחית באנדרונא ו) דהוה פתיחא לבי כנישתא והוה מעכב כהני למיזל להתם, ודוחק לדחות ולהעמיד בשבת, ועוד ליש מרבותינו יי אמירה לגוי מותר ובמקום ז) מצוה כה"ג דליכא איסור דאורייתא, א"נ ע"י ככר או תינוק אפי' לצורך החיים, וכן מנהג¹², אלמא דלא הוי מצי כהני דבי כנישתא לכופו, דאטו מי לא הוה ביתא אחרונא התם.

ועל אשה שנפלה מן הגג ומתה בעו"ה, הורה מהר"ש שאם יוצא דם ממנה או אין לטהרה,

א) ע"ד נקברה, א. 74. ב) לישא המתים, א. 74 ו. 74. ג) כבודו, א. 74 ו. 74. ד) כדי לשמע, ג. 74. ו. 74. ז) נמקוס, א. 74. ח) והואיל, א. 74. ט) נאידרוואל, גמרל. י) נמקוס, א. 74.

- 2 ולענין אי מותר לו להתעכב עד שיתלבש עיין תה"ד סי' רפה ורמ"א יו"ד סי' שעב ובנושאי כלים.
- 3 והש"ך יו"ד סי' שעב ס"ק ג כתב ז"ל "ס"ל אע"ג דאינו מעשה ולא שאין בו מעשה אין לוקין עליו, איסור דאורייתא מיהא איכא. ולפי זה משמע דבאיסורא דרבנן א"צ להקיצו כו", ע"ש ובפתחי תשובה ס"ק ג.
- 4 סי' פט.
- 5 דברי רבינו אלו מובאים בד"מ יו"ד סי' שעצ אות ב' וברמ"א סעיף ד, וכתוב שם "כל המתים", וכן בב"ח סוף הסימן שם, משמע אם קצתם מוציאים וקצתם אינם מוציאים אין לכופם, ועיין לקמן הערה 9.
- 6 עיין חילופי גרסא והערה הבאה.
- 7 לפום ריהטא משמע "בו" במת, אבל עיין מג"א סי' שיא ס"ק יד ובמתצית השקל שהוא משום כבוד הקרובים, ולא המת. והט"ז ביו"ד

- סי' שעצ ס"ק יא השמיט מילת "בו".
- 8 ב"ב יח, ב. אינו ברור אם כונת רבינו על המת או על הקרוב שבידו להוציאו.
- 9 משמע שהאנוס הוא משום המנהג. ועיין לעיל הערה 7 שלפי המג"א הוא כבוד המשפחה. ועיין הערה הקודמת. ואם הכונה שהקרוב אנוס, אינו מובן לי, דהיכן מצינו שמפני כבוד כזה אדם נקרא אנוס. ועיין ט"ז יו"ד סי' שעצ ס"ק יא ובנקודות הכסף שם. ולפי מה שכתבתי לעיל בהערה 5 בדברי הד"מ והב"ח גם קשה איזה אנוס יש במקום שרק מקצתם נוהגים להשאיר המת בבית, ועיין חילופי גרסא אות ה.
- 10 מגילה כו, ב.
- 11 טור אור"ח סי' שז בשם הרמב"ם פ"ו דשבת הלכה ט.
- 12 עיין ד"מ אור"ח סי' שיא אות ג וברמ"א סעיף ב' ובמג"א ומחצית השקל ס"ק יד והגהות מיימוני. פרק כז דשבת אות כ.

כי הדם יסתלק מנה, להטמא לאותו דם (מ) ומנהג פשוט לקבול לעלות חימה ולנקום. היא כמו שאר חלאים. דין ד' מיתות לא בטלו

ומה שכתב מר מהר ד' אמות¹ בגבוה ד' או החלון, אלמא ח' אמור שיעור כו"ב) זה הגי' ז מר מי שהיה לו כותל ב ועוד בר מן דין דגובה אמות למעלה מן החלון הקרקע דנדע שיעור הכ אלא כלך מדרד זה, אע"ג דזימנין הוה הבלו לכל היותר, ה"נ שיערו כגון אכסדראות ואספלי דלא חיישינו אם יאפיל

ח) אין הכהן יטמא לה, ו. 74. י) לנקוס, א. 74. ס"ק שס"ק ג. ולולי א) נע"י, א. 74. ג. 74. ו. 74. וחסר כנראה מן

13 במנהגיו שם בשינוי מהר"ש סי' פח הלשון כמו מופיע בכ"י א. 74 ובמ. התשובה. במנהגי מהרי"ק משוטגווער"א ז"ל "ואני מצאתי בתשובת מהרי"ל דדי שקוברים כך כמו שהוא לרביעית דם שיצא, אבל פושטין בגדיו ומטהרין אות סוף סי' שסד וברמ"א שם שם, ושיירי כנה"ג שם הגב"י 14 עיין לקט יושר ח"ב דף גשים מתות בשעת לידה

ש"ג מהרי"ל סי' סה (ס)
אכינו יסקי מחין צ"ת
א"י גוב יתק ס"ו
אב"ח אורג חכ"י אטננ
לכין נושא"י ג"ש"י

כהפסוק בסכת תשבו שבעת ימים ג"כ יהי כתוב בסכות מלא דהא נרמו כאן ג"כ כי עניני סוכה סכות ממש דהיינו דירת ארע' וכן שם שמים שחל עליו הוא ענין כבוד. ונראה עפ"מ ש"כ שם בסנה"ד וז"ל, וכתוב למען ידעו דרתיכם חסר, פ"י שהוא ערות שלא יתיאשו בני עצמם באחרית הימים, כמונו בשפל המדרגה, וכו', ואפשר כי בדורות הללו חביב ביותר לפניו ית' מצות סוכה שקראו בוזה"ק. צלא דמהימנותא, כי הראשנים הרגישו בחלות שם שמים על הסוכה, וראו האושפזין, ואנחנו אין אתנו יודע עד מה דוכו, עכ"ל. ולהמתבאר י"ל, ולכן כתיב בסכת תשבו וגו' חסר, אף שהוא מורה ג"כ על עניני שם שמים וענני כבוד, מ"מ מכיון שכתוב דרתיכם חסר, והכונה דקאי על דורות של אחרית הימים שלא ירגישו בחלות שם שמים על הסוכה, ואז ג"כ יקיימו מצות סוכה, ומכיון דאז יש כאן רק ענין סוכה ממש, לכך שפיר כתב ג"כ בסכת תשבו חסר, פ"י דאז יהי הסכה בבחינת חסר, שלא ירגישו את ענני ענני כבוד, פ"י השם שמים שחל על הסכה, ואפשר ג"כ שיהיה רק הזכרון לסכות ממש פ"י שלא להיות מוטבע בעניני הטבע, ונראה שאף למשי"כ בשפ"א דבסכת תשבו ישנן כי הענינים היינו וכמוש"כ שם, וכפי מה שנתקיים וכל איש ישראלי וכו', והוא בשעת הישיבה, אבל בשעת העשיה הכוונה על סוכה ממש, וא"ש מש"כ בדברים ראה (ט"ו י"ג) חג הסכת תעשה לך וגו' חסר ודו"ק.

הרב יעקב אשר פלדמן
 מח"ס כתב משה מכת"ם ליעקב
 וראה"כ מטה אהרן ירושלם ת"ו

הנדרם חוץ לסוכה האם יש להעירו והאם מותר להוציא ישן מן הסוכה

76 כבוד מערכת הקובץ החשוב "בית אהרן וישראל", שלומכם ושגא.

ראיתי בגליון תשרי-השון תשס"ב שהביא ידידי הרה"ג ר' פנחס סגל שליט"א דברי הגרשו"א ז"ל שהובאו בספר "הסוכה" דהנדרם לאונסו חוץ לסוכה אין חיוב להקיצו, ואף אפשר להוציא מן הסוכה את הישן בה, והרב הג"ל העלה כמה קושיות ופירוכות על פסק זה, ומסיק לדינא דלכאוי יש חיוב להעיר את הנדרם חוץ לסוכה וכ"ש שאין להוציא אדם תוך כדי שינתו מן הסוכה.

והנה עיקר התמיהות הג"ל כבר דן בהם הגרשו"א עצמו במק"א וביאר דבריו, וע"י בספר "הליכות שלמה" (אסופת פסקים והלכות מהגרשו"א על הלכות תפילה - ירושלים תש"ס) שהביאו בזה תשו' הגרשו"א מכ"י ומכתבי תלמידים (מילואים ס"י יב), וכן בשולחן הגליון שם דנו עורכי הספר בכמה תמיהות בזה.

אלא דבאמת יש מקום עיון בדברי הגרשו"א שם בישוב דבריו, וכן דברי המעירים בשי"ה שם ליישב דברי הגרשו"א אינם מחוורים, כפי שיבואר להלן.

מלבד כ"ז, יש גם איזה תמיהות שהעלה הרב סגל שליט"א אשר בספר "הליכות שלמה" שם לא עמדו עליהם: גם בספר "תשובות והנהגות" (ח"ד סי' קסד) להגר"מ שטרנבוך שליט"א העלה תמיהות על פסק הגרשו"א בזה ולא הסכים. עמו.

אכן, עיקר פסקו של הגרשו"א בזה יסודו בסברא פשוטה וברורה דבשעה שהאדם ישן ואין דעתו עליו הוא ודאי פטור מכל מצוות התורה והריהו אז כשוטה גמור, וכדמצינו לענין נזקין שכתבו התוס' בב"ק (ד' ד"ה כיון) דאם ישן והביאו כלים אצלו ושברך פטור מתשלומין, והיינו משום דהישן לאו בר דעת הוא כמש"כ רש"י ביבמות (נד' ד"ה ישן). וכך גם נוקט בפשיטות הגר"י עמדין ב"שאלת יעב"ץ" (ח"ב סי' צו) דישן לאו בר דעת הוא לגמרי לא למצוה ולא לעבירה לא נשכר ולא נענש. ודעת הפר"ח (סי' נה) דהישן אף אינו מצטרף לדבר שבקדושה דחשיב כשוטה. [ולדעת המחבר בשו"ע שם דהישן מצטרף, היינו משום דאע"ג שהישן אין דעתו עליו מ"מ בר קדושה הוא וקרינן בו ונקדשתי בחוץ בניי, יעו"ש כמשנ"ב].

והפשוט דאף לדברי הגרע"א. (סי' ח) דאף נ מ"מ מעשה ע"י בר דעת, משא"כ הישן הרינו ובאמת יש להוכיח דבשעת שינה אין האד (י) לגבי הישן בסוכה שהוא נרדף, דהמג"א מלברך עד בוקר שני, והנה אם מקיים מצות המצוה, ואמאי לא יהיה פטור מלברך אלא ע ואף המג"א שם לא תמה בזה על השל"ה לילה זמן ציצית הישן בטליתו אי"צ לברך עלי כיון שזמן חיוב סוכה הוא גם בלילה, ולא ע הנה כי כן, יש לדון בכל דין והלכה הנראי ולבוא לכלל ביאור ובידור בגדר הדברים. וב התמיהות העולות בכיאוורים שניתנו כישוכם,

א. בשו"ע (סי' שעב ס"א) כתב הרמ"א, כו כרי שיצא, הרי מבואר להודיא דצריכין להקיץ ובספר "הסוכה" הביא בשם הגרשו"א לתו ישן וקעביך עבירה לאונסו, אבל איסור שינה שישן כבר אינו בר חיובא ופטור מן המצוות.

ואין דבריו מבוררין בזה, דאם אמנם הישן כאן גם עבירה לאונסו אע"ג שהוא נטמא גם כו מיהא עבירה לאונסו, וכוזה יש לתמוה עוד על הערת הגרשו"א ב הגרע"א שם להוכיח דמתעסק מיקרי שגגת עבוי המת צריכים להעיר ולהודיעו אף שהוא מתע דהלא כבר כתב הגרשו"א בתחילת דבריו ממתעסק ולא מיקרי כלל שגגת עבירה, ולכן ל זא"ז מיניה וביה.

והנה בספר "הליכות שלמה" שם הביאו בסגנון אחר וז"ל: כיון דסו"ס עצם טומאתו היא קגע לכן מצריכין להקיצו, וכן מצינו לענין כו מכניסו בידים לאהל המת עובר בלאו מה"ת, ו תקטן משו"ה אטרה תורה לטמאות.

וגם דברים אלו צ"ב, דכיון שהישן לאו בר שעה, ומה שינך לומר שטומאתו היא נגד רצון ו מציאות הטומאה הנמשכת עליו אמאי מיהא אי קצט סק"ו), מ"מ הרי גם מה שצריך להקיץ אתו ד ועכ"ח לאו מדין ערבות הוא לפי דבריו דהוי שאני, האיסור הוא לטמאותו בידים כדאי, בר שכשם שהכהן מוזהר שלא לטמאות עצמו כך עצמו אי"צ להפרישו [אי לאו משום חינוך] כו עצמו אינו מוזהר על הטומאה, אין מציאות הו עוד יש לתמוה על דברי הגרשו"א בזה, דמבו טומאה דרבנן אינה נגד רצון ד' ב. ברמב"ם (הל' ק"ש פ"ב ה"ג), היה ישן מ: ואילך אם אנטתו שינה אין מצערין אותו. וכ"ה נ

ופשוט דאף לדברי הגרע"א (סי' ח) דאף מתעסק מיקרי שגגת עבירה, היינו משום דבמתעסק יש כאן מ"מ מעשה ע"י בר דעת, משא"כ הישן הריהו כשוטה ולא בר דעת הוא.

ובאמת יש להוכיח דבשעת שינה אין האדם בר קיום מצוות, מדברי השל"ה והמג"א (סי' תרלט ס"ק יז) לגבי הישן בסוכה שהוא נדויד, דהמג"א שם הביא בשם השל"ה שאם מברך כבוקר בסוכה פטור מלברך עד בוקר שני. והנה אם מקיים מצות סוכה גם כשעת שינה פשיטא שאין כאן שום הפסק בקיום המצוה, ואמאי לא יהיה פטור מלברך אלא עד בוקר שני.

ואף המג"א שם לא תמה בזה על השל"ה שאין כאן הפסק בקיום המצוה, אלא שכתב דמהא דלמ"ד לילה זמן ציצית הישן בטליתו אי"צ לברך עליו בבוקר, מוכח דאע"ג שיש כאן הפסק בקיום המצוה, מ"מ כיון שזמן חיוב סוכה הוא גם בלילה, ולא עקר מן הסוכה, אין הלילה הפסק לגבי ברכה, ודו"ק.

הנה כי כן, יש לדון בכל דין והלכה הנראים כסותרים יסוד מוסד זה דישן לאו בר קיום מצוות הוא, ולבוא לכלל ביאור וביורר בגדר הדברים. ובוה יוצעו בהקדם הן כל אותם תמיהות שהועלו בזה והן התמיהות העולות בכיאורים שניתנו בישובם, אחת לאחת:

א. כש"ע (סי' שעב ס"א) כתב הרמ"א, כהן שהוא ישן, ומת עמו באוהל, צריכין להקיצו ולהגיד לו כדי שיצא. הרי מבואר להדיא דצריכין להקיץ את הישן שלא יעבור על מצוות התורה.

ובספר "הסוכה" הביא בשם הגרשו"א לחלק בזה, דהיינו מפני שהמשך הטומאה הוא גם כשהאדם ישן וקעביד עבירה לאונסו, אבל איסור שינה חוץ לסוכה לא נאמר אלא בעת שהולך לישון, אולם מי שישן כבר אינו בר חיובא ופטור מן המצוות.

ואין דבריו מבוררין בזה, דאם אמנם הישן לאו בר מצוה ועבירה הוא והריהו כשוטה גמור, הלא אין כאן גם עבירה לאונסו אע"ג שהוא נטמא גם כשהוא ישן, ולא דמי כלל לעובר עבירה מתוך אונס דקעביד מיהא עבירה לאונסו.

ובזה יש לתמוה עוד על הערת הגרשו"א במוסגר שם (וכן בספרו מנח"ש ח"ב סי' ל) על מה שטרח הגרע"א שם להוכיח דמתעסק מיקרי שגגת עבירה, שכן מוכח מהא דקיי"ל בשו"ע שם דכהן הישן באהל המת צריכים להעירו ולהודיעו אף שהוא מתעסק.

דהלא כבר כתב הגרשו"א בתחילת דבריו שם דהישן הרי הוא כשוטה גמור, וא"כ פשוט דגרע ממתעסק ולא מיקרי כלל שגגת עבירה, ולכן לא נסתייע הגרע"א מדין זה, ודברי הגרשו"א בזה סותרין זא"ז מיניה וביה.

והנה בספר "הליכות שלמה" שם הביאו כהערה מכתבי-תלמידים ביאור דבר זה בשם הגרשו"א בסגנון אחר וז"ל: כיון דסו"ס עצם טומאתו היא נגד רצון ד' והמשך הטומאה הריהי כטומאה חדשה בכל רגע לכן מצריכין להקיצו, וכן מצינו לענין כהן קטן דאע"פ שאינו מוזהר על הטומאה מ"מ אם אחר מכניסו בידים לאהל המת עובר בלאו מה"ת, והיינו ע"כ דכיון שעכ"פ מציאות הטומאה נמשכת גם על הקטן משו"ה אסרה תורה לטמאותו.

וגם דברים אלו צ"ב, דכיון שהישן לאו בר מצוה ועבירה הוא, הרי אינו מצווה על טהרתו באותה שעה, ומה שייך לומר שטומאתו היא נגד רצון ד'. ועוד, אם אמנם גם טומאת הקטן היא נגד רצון ד' מצד מציאות הטומאה הנמשכת עליו אמאי מיהא אי"צ להפרישו, דהגם שאין ערבות על קטן (עי' מג"א סי' קצט סק"ז), מ"מ הרי גם מה שצריך להקיץ את הישן באהל המת אינו אלא משום שטומאתו היא נגד רצון ד' ועכ"ח לאו מדין ערבות הוא לפי דבריו דהישן לאו בר מצוה ועבירה הוא. אלא ודאי ההיא דכהן קטן שאני, האיסור הוא לטמאותו בידים כדאי ברמ"א שם, והיא אוהרה מיוחדת המוטלת על הגדולים, שכשם שהכהן מוזהר שלא לטמאות עצמו כך מוזהר שלא לטמאות הקטנים, אבל אם התינוק מטמא עצמו אי"צ להפרישו [אי לאו משום חינוך] כדאי בשו"ע (סי' שעג) ובש"ך שם, והיינו דכיון שהקטן עצמו אינו מוזהר על הטומאה, אין מציאות הטומאה שנמשכת עליו בזה נגד רצון ד'.

עוד יש לתמוה על דברי הגרשו"א בזה, דמבואר בש"ך שם (סק"ג) דבטומאה דרבנן אי"צ להקיצו. וכי טומאה דרבנן אינה נגד רצון ד'.

ב. ברמב"ם (הל' ק"ש פ"ב ה"ג), היה ישן מצערין אותו ומעירין אותו עד שיקרא פסוק ראשון ומכאן ואילך אם אנסתו שינה אין מצערין אותו. וכ"ה בשו"ע (סי' סג ס"ה), אם היה ישן מצערים אותו ומעירים

דראל"י
סכות
בני
מצות
וראו
ועני
בחלות
יר כתב
שמים
נראה
אל איש
ס ראה
ד"ל
כה את
יר את
ליכות
תשו
ככמה
לישב
עמדו
ל פסק
עליו
בב"ק
ת הוא
ב"ב סי'
ה"ה (נה)
הצטרף,
יעו"ש

כו. גדר אכילה בקביעות חוץ לסוכה

שיעור שהיית זמן אכילת יותר מכביצה חוץ לסוכה לאיסור — כתב בבכורי יעקב (סי' תרלט, ס"ק יג) שאין לאסור אלא א"כ אכל שיעור זה בתוך כדי אכילת פרס ולא הפסיק באכילתו יותר מכדי אכילת פרס. אולם שמעתי להעיר מפי הגרש"ז אויערבך שליט"א, דלפי זה. הרי אין לאסור אלא א"כ לא הפסיק בכל כזית וכזית יותר משיעור אכילת פרס, שהרי שיעור זה על כזית נאמר ולא על כביצה. כמבואר בש"ס יומא (פ, ב): "מתקיף לה רבא: כזית בכדי אכילת פרס וכותבת בכדי אכילת פרס" (פירש"י: "והא כיון דשיעורו גדול, בעי שהייה טפי לצירוף אכילתו"). ומתוך: "אמר ליה אביי: קים להו לרבנן דבהכי מייטבא דעתא עיי"ש והרי טעם זה שייך רק ביוהכ"פ שיש דין עינוי ולא במקום שיש דין אכילה, כמו במצות סוכה.

והנה מבואר בשו"ע (סי' תפ"ד) דשיעור כביצה הוא בכדי שני זיתים, לפי זה להסוברים דשיעור כדי אכילת פרס הוא זמן המתנה בשיעור 5 דקות, א"כ צריך להמתין באכילת היותר מכביצה, בכדי שהיית שיעור 10 דקות, דבפחות מזה הרי אכילתו מצטרפת. והחושש לחומרת החתם סופר שכדי אכילת פרס שיעורו 9 דקות, צריך להחמיר שלא לאכול יותר מכביצה פת מחוץ לסוכה, גם במשך שהיית זמן של כ"ח דקות.

7 ← כז. גדר חיוב סוכה בישן

שמעתי מפי הגרש"ז אויערבך שליט"א, כי איסור שינה חוץ לסוכה לא נאמר אלא בעת שהולך לישון. אולם מי שישן כבר, אינו בר חיובא ופטור מן המצוות. לפיכך, יש לדרון שמתר להוציא אותו תוך כדי שינה מן הסוכה. גם לפי"ז מי שנרדם לאונסו חוץ לסוכה, אין חיוב להעיר אותו, משום דלא קעביד שום עבירה.

ולא דמי לתפילין שכן חייבין להעיר את הישן בתפילין, שאני התם משום דהוי בזיון לתפילין. וכן אינו דומה למה שחייבים להעיר כהן שישן באהל המת, דשאני התם משום שהמשך הטומאה הוא גם כשהאדם ישן וקעביד עבירה לאונסו.

ולא דמי למתנמנם או שיכור, שאפילו אינו מיושב בדעתו ולא יכול לדבר כראוי דמהני לענין ברהמ"ז, דשאני התם שרק שכלו פגום, אבל כשמדבר הרי הדיבור לרצונו של המדבר, משא"כ בישן ממש.

לפי"ז צ"ע מה"בן איש חי" (שנה א פרשו להעיר למי שנרדם חוץ לסוכה.

אולם לפי מה שכתב במנחת שלמה (סי' א) י"ח בכונה ובאמצע רק השפתיים נעות כהר אחרים לגמרי, ואפילו הכי יצא ידי חובתו. — א למצוה לפני השינה, דשפיר מקיים המצוה גו הבדל גדול בין חושב בדברים אחרים לגמרי ממש וצ"ע.

כמו כן עיין בשדי חמד (מערכת יד, כלל לו "מתת ידו" שהוכיח מזה שהישן ביום בציצית הישן בר מקיים מצוות הוא. וגם להדיא כתב ע חבירו והוציאו תוך שנתו חוץ לסוכה וישן ש וצ"ע (את כל זה שמעתי מפי הגרש"ז אויערבך כח. המצטער מחמת צפיפות דיור

אודות המוכא ברמ"א (סי' תרמ, סעיף ד): מחמת שצר לו בפשוט ידיו ורגליו, לא מי אע"ג דצריך לכפוף ידיו ורגליו (תה"ד סי' צ"ו אולם בשו"ת חכם צבי (סי' צד) יצא להשיג לך מצטער גדול מזה" (מובא בשע"ת סי' תרכ שמעתי מפי הגרש"ז אויערבך שליט"א, ל מסוג זה, הנובע ממה שסוכה דירת עראי הי שמצומצמת בשיעורה ז' על ז' טפחים, אין הסוכה, שהרי זה גופא רצון ה' בתורתו, כמו ושב בדירת עראי" (סוכה ב, א). והרי זו דרן בשינה עקב צפיפות ההיור, לכן אין דינו כמצו

כט. המצטער מפני האורחים המצטער מחמת חוסר מקום פנוי בסוכה, כ שם זמן רב ואי אפשר לבקש מהם לצאת מן שרוצים לאכול או לישון בסוכה בשעה זו? שמעתי מפי הגרש"ז אויערבך שליט"א, דו מחמת יתושים או מחמת קור וחום וכדומה, הסוכה.

ספר הסוכה השלם

הר"ג ר' אלון וייסבי א"י

לפי"ז צ"ע מה"בן איש חי" (שנה א פרשת האזינו, הלכה ח) שמחייב להעיר למי שנרדם חוץ לסוכה.

אולם לפי מה שכתב במנחת שלמה (סי' א) שאם התחיל ק"ש או תפלת י"ח בכוונה ובאמצע רק השפתיים נעות כהרגילן ומחשבתו היא בדברים אחרים לגמרי, ואפילו הכי יצא ידי חובתו — אפשר דה"ה נמי במי שנתכוין למצוה לפני השינה, דשפיר מקיים המצוה גם בשעה שהוא ישן, כי אין הבדל גדול בין חושב בדברים אחרים לגמרי ורק השפתיים נעות לבין ישן ממש. וצ"ע.

כמו כן עיין בשדי חמד (מערכת יד, כלל לב) שהאריך בזה והביא מספר "מתת ידו" שהוכיח מזה שהישן ביום בציצית אינו חוזר ומברך, לפי שגם הישן בר מקיים מצוות הוא. וגם להדיא כתב שם דאם אחד ישן בסוכה ובא חבירו והוציאו תוך שנתו חוץ לסוכה וישן שם שביטל את חבירו ממצוה וצ"ע (את כל זה שמעתי מפי הגרש"ז אויערבך שליט"א).

כת. המצטער מחמת צפיפות דיור

אודות המובא ברמ"א (סי' תרמ, סעיף ד): "מי שלא יוכל לישן בסוכה מחמת שצר לו בפישוט ידיו ורגליו, לא מיקרי מצטער וחייב לישן שם, אע"ג דצריך לכפוף ידיו ורגליו (תה"ד סי' צ"ב)" עכ"ל הרמ"א. אולם בשו"ת חכם צבי (סי' צד) יצא להשיג על זה: "דהחוש מוכיח שאין לך מצטער גדול מזה" (מובא בשע"ת סי' תרמ ס"ק ה).

שמעתי מפי הגרש"ז אויערבך שליט"א, ליישב דעת הרמ"א, דמצטער מסוג זה, הנובע ממה שסוכה דירת עראי היא ולא דירת קבע, הרי בזה שמצומצמת בשיעורה ז' על ז' טפחים, אין זה בכלל מצטער הפטור מן הסוכה, שהרי זה גופא רצון ה' בתורתו, כמאמר תו"ל: "צא מדירת קבע ושב בדירת עראי" (סוכה ב, א). והרי זו דרכה של ישיבת עראי להצטער בשינה עקב צפיפות הדיור, לכן אין דינו כמצטער.

כת. המצטער מפני האורחים

המצטער מחמת חוסר מקום פנוי בסוכה, כגון שאורחים מבקרים ושוהים שם זמן רב ואי אפשר לבקש מהם לצאת מן הסוכה — מה יעשו בני ביתו שרוצים לאכול או לישון בסוכה בשעה זו?

שמעתי מפי הגרש"ז אויערבך שליט"א, דמצטער כזה לא גרע ממצטער מחמת יתושים או מחמת קור וחום וכדומה, לפיכך פטורים בשעה זו מן הסוכה.

כתב
ור זה

י אין
פרס,
ז (ב):

פרס"
תו"
והרי
כמו

לפי
יקות,
יקות,
שכדי
ה פת

ה לא
פטור
סוכה.
שום

שום
באהל
עבד

דבר
דבר

והלציב

ספר

מתת ידו

חלק ראשון

כ"ל

שאלות ותשובות

מוציא מחכמה

מביא מחכמה

על איזה היא מארבעה חלקי השו"ע הנוגעים להלכה אשר חנני ה' בעזרו לחדש דבר מה מתתיהו בלאא מויה מאיר תחוביק שער שאב.

ויילנא

ברפוס ר' יהודה ליב בן דבחווק מויה אליעזר ליפכאן ס' צ"ז.

שנה תרמ"ב לפ"ק

МАТАСЬ ІОДО.

Респонсы по религиознымъ вопросамъ. Соч. М. Нееропичъ.

ВИЛЬНА.

Въ типографіи Л. Л. Маца, на Квасномъ переулкѣ, домъ Ш. Кисина № 1186, 1882 г.

כל יין דהא בברכה שחייב נחמיב חיוב משתכח וברכה
 יין וקידוש לא נחמיב אלא רק בשבט יין לפני על האמץ
 וסמך נמי איכא למימר דמלך שהיין וקידוש סמך חזירי יוצר
 משחייב דהא ביום ז' וז' של פסח ממשיכים בקידוש ואין
 מברכין שחייב והמ"ב בפ"ט כגלג"ד ואם שגיתו ד' יכפר :

בסמ"ז. דאפילו להספקים דכ"ס טענה כות חז"ל אלא
 לכתחילה ולמנוח לאחר עליו אם אפשר (ועי' בשו"ת קפ"ב) אבל
 אם לא יגיע חץ אם יחזור מ"ז אלא ודאי שרשאי לאכול ולברך
 אף בלא טעם וגם טעם הגוי דכ"ס מפני שהיין חזירי לכתח
 כהא בסמ"ז דלא מביעיה לדעת המפרש בירושלמי ומה שאמרו
 יין חזירי מקודש ול שוחה בכל יום. אלא ודאי דגם בסמ"ז
 נמי חזירי כמו יין דהא אורב כל יום אלא אפילו לדעת סמ"ז
 דמה ש"ן היא חזירי סייט מלך חובה של יין כמות בקידוש
 וסבולת וסמ"ז ושואף ואירוסין (ע"ש בברכה כבוד הכהן
 ד"ק) מ"מ י"ל דבסמ"ז חזירי כמו יין דאף דכל אימת שמברך
 ברכמ"ז משון כות ג"כ מ"ט שפיר טבל למר דבסמ"ז חזירי
 בחיוב כמו יין דהא בברכה וי"ט הוא מחייב לאכול פה ולברך
 עליו. ומה דלא ג"כ לר"ך לטוב אינו כה מלך חיוב שבת וי"ט
 אלא מלך בסמ"ז. וא"כ שפיר טבל למר דהא ס"ק י"ט לו דין
 מתיי וסמ"ז י"ט לו דין חזירי. ועוד י"ל להספקים דברכה אחת
 מעין ג' הוא מה"ט. וא"כ כל אימת ששוחה יין של חיוב הוא
 מחייב ג"כ לברך אחריה מדאורייתא. וכן בשבת וי"ט אם יראה
 לנאח במיני מיעוט ולברך אחריי ברכה א' משין ג' ואלא בזה.
 וכוס לא יצטרך לכ"ע בזה (ועיין ברכות ל"ז ע"א בר"ג ור"ט
 וכו' ח"ס ש"ס דרבנן) וס"כ חץ למתן דה"ל דברכה א' ו'
 משין ג' הוא דברכה. וכיון דליכא ב' הסעמים דכ"ס. כשאר
 ב' הסעמים של ב"ט עומדין על עמדה וקיימים. מה דבסמ"ז
 גורס לייני שיטתו. דהא אם לא הי' לר"ך לברך ברכמ"ז לא
 הי' מביא כוס זה עשה. וטעם ס"ב דהא סבר מחייב בברכמ"ז
 חיוב משתכל וברכה היין אינו מחייב אלא בפח שיראה לשהות
 כוס זה. ולכן ^{התוס' ד"ה} שפיר שודו ב"ט דמברך על המזון החילה ואח"כ
 על היין :

סימן יד

אסתפקתי אם יש על האדם חיוב מצות בשעת שהוא יין

אם לא. ואף דאפילו אם נאמר דהוא מחייב
 ח"מ הלא אין בידו וכו' לא לקיים חיוב מצוה מהמלכות והאונס
 רחמנא פטרי. מ"מ אם נאמר שהוא מחייב או במלכות והוא
 מקיים חיוב מצוה שיכול לקיימה כמו שיזן במלכות בלייתו בלא
 אם נאמר שהוא מחייב במלכות מקיים מצוה בכל שעה ורגע
 שלגוה זה וישן כסס. ואם נאמר שהוא פטור ממלכות ואין עליו
 שום חיוב אינו מקיים בה שום מצוה :

ונפשתי לי מהא דאיתא גבי ליתיה גופי' ברא"ה (ס' ח'
 סעף ט"ו) הן בצליתו בלילה ל' צבוקי טו'
 והע"ז שם בצע"ק ט"ו סארי"ך להלוק על דין זה ופסק דה"ל
 לברך מטעם דהוא ספק ברבה ולהתמב"ס דס"ל דכמות יום
 בלילה פטור אי"כ ודאי דל' צבוקי כיון דבלילה גמר מצוה
 והוא ל' צבוקי חיוב חז"ט. אהמ"ס לברא"ה דס"ל דכמות יום
 בלילה חייב אי"כ לא נגמרה מצוה ולכן לדיומה חז"ל צבוקי
 (ועיין בס"י י"ח סע"א סביא המחבר מחלוקת הרמב"ם והרא"ש
 כ"ט) וע"כ פסק סמ"ז דהוי ספק ברכה להלך וכן פסקו כל
 האחרונים ומכאן ראי' גדולה דעל היסן נמי איכא חיוב מצוה
 אלא דפטור מלך אונס שינה שגל'. ואונס מה שיכול לקיים
 כמו מצוה ליתיה בלא ודאי דמהרש"א לקיים. דאלת"ה אלא דישן
 פטור לגמרי אי"כ בלא חץ לדעת הרא"ש דס"ל דכמות יום בלילה
 חייב בלייתו בלא זה אינו אלא אם הי' ניעור כל הלילה אבל אם
 יין בצליתו בלילה בלא נפטר מלייתו צמח שינה דהא פטור
 מכל המצוה. וא"כ הלא חץ לדידה הי' לר"ך לברך צבוקי כספס
 ממעטו וכן היסן ביום בעליותו הלא הי' לר"ך לברך כשניעור
 מצוה אלא ודאי דגם בעת שהינה איכא חיוב מצוה על האדם
 ומה שמקיים או י"ט לו סכר כאלו קיים בעת שהוא ניעור :

ויצו להביא ראיה. מפורשת כע"פ לדברינו מירושלמי דה"פ פ'
 ח"ד בברכות. ז"ל חז"י ויסה מדברי שטיס (גלמוד) יין
 והבדלה יין קודם כלום טעמיסן דכ"ס אלא שקודמתה סיום
 גורמת לין שיטתו וכאן הואיל ולא הבדלה גורמת לין שיטתו
 יין קודם. ח). כלום טעמיסן דכ"ס אלא שהיין חזירי וקודמת
 היום אינה חזירי וכאן הואיל והיין חזירי והבדלה אינה חזירי
 היין קודם. ח"ד מנה מדברי שטיס יין והבדלה הבדלה קודמת
 כלום טעמיסן דכ"ס אלא שסבר נחמיב בקדושה סיום עד
 שלא בא היין וכאן הואיל וכבר נחמיב הבדלה עד שלא בא
 היין הבדלה קודמת. כלום טעמיסן דכ"ס אלא שהיין גורס
 לקדושה סיום שחאמר. וכאן הואיל וישן היין גורס להבדלה
 שחאמר הבדלה קודמת ע"כ. ועיין שם בזה"ש של בירושלמי
 ד"ס מדברי ט'. הרי לו דעד כאן לא פליגי ר' יוחנן ור' מנח
 אלא דר"י חופים טעם זה לעקר ור' מנח חופים זה לעקר. אבל
 סיכא דשפילן שני הטעמים של אחד מהן. ודאי דלריבין או
 לחפס שני הטעמים של אדוך. וא"כ בבידון יין וסמ"ז אלא
 ליכא שני הטעמים של ב"ה דהא לא יין גורס לבסמ"ז אלא
 אדרגס בסמ"ז גורס לין. וגם בסמ"ז חזירי כמו יין. וא"כ
 שיכא הכא ב' הסעמים של ב"ט דבסמ"ז גורס לין שיטתו.
 וכבר הוא מחייב ברכמ"ז קודם שנחמיב בברכה היין ולכן
 שפיר קאמרי ב"ט דמברך על המזון ואח"כ מברך על היין.
 ושפיר הדיון כן ב"ט לב"ט וכן לב"ט וכן למ"ד לב"ט בסמ"ז
 אין משון כוס קאמר דמברך על היין ושוחהו ואח"כ מברך
 ברכמ"ז וסמ"ב בפ"ט :

ויצו להביא ראיה דגם יין מחייב במצוה מהא דאיתא בספרי
 (ד' מ"ז ע"א) חמר טולא חרי' אכל חלב וספרי קרבן
 וסמ"ז דחו וחר טו' או ח"ל וזמח ידעה ויהמה חרי' חרי' ימיו'
 חמר ר"ח חרי' אכל חלב וספרי קרבן וספרי חמר וספרי
 הואיל וזמח ידעה. וזריבא דהי' חמעינין קמייתא משום דחרי' חרי'
 דמי נפשי' בידים אכל חרי' דממילא קחי' חמאי כוש דמי טו'
 וכתב שם בחוס' ד"ה חמאי טו' ז"ל לא למורי כישן דישן חרי'
 אפילו בשעה שהוא יסן כדחנן בפ' כל הנע (ד' כ"ח) הכולל
 חמארו ממדינה ח"ס מקריבין חומו צחוקה שהוא קיים. ולא
 חיישינן שמא יסן בשעה הקרבה טו' ע"ש ולכאורה יקשה ראיית
 החוס' דישן חרי' מדלח חיישינן שהם שמא יסן בשעה הקרבה.
 וא"כ מוכח מה דחץ חרי' הוא יסן נמי חרי'. הלא הלא איכא למימר
 אפסכא נמי דישן לא חרי' והא דלא חיישינן שמא יסן בשעה הקרבה
 היינו נמי מטעם דמוקמינן אחזקתו בראשונה שהי' ניעור בשעה
 שאלת כמו דמוקמינן אחזקתו שהוא קיים. ועוד מדלח רב
 בסוכה (כ"ז ע"ב) דאמר לישן ביום יורה מ"ס נשמין שהוא שינה
 חרי' ובקרבת הגואח בלא הוא זוקא ביום. וא"כ למה ניהוש
 שיעבור המלח מ"ז וישן ביום. וע"כ למר ככונת החוס' דלחרי'
 דלחרי' בנדרים דחאמר שלא חסן ב' ימים מלקין אותו כו' דלחרי'
 לאדם

דיוצא לו מכל האמור דיש לערר הרכה לדעת הלוקים ול'
 לר"ך לסקודים ברכה ספרי לברכה שחייב וכמו
 דקו"ל כן בשחייב על קידוש סיום כו"ט דמקדימין יין וקידוש
 לשחייב חץ דהסם נמי בא חיוב ברכה שחייב קודם חוסה

(ח) ועי' במפרש שם שחרי' אם אין לו יין לר"ך נמי להבדיל. משא"כ בקידוש סיום שאם אין לו יין או פת אין כאלו
 קידוש כלל ע"כ ולא חיקשי לך מהמפרש זה לאליה לעיל דכתב דהא אין לו יין ופח יקדש סמך דאפשר דהכא מיידי שכתב
 שהכלל וכדבריו לעיל.

דווקא בשינוי שורה ד"ד על האדם דלא נשאלק ממו הקדושה :

לאדם להיות ב' ימים בלא ביה וכן הכתוב האלה המלך ממדתי
שם יתור עב' ימים - וא"כ נראה כי יתן בחוק זמן זה וע"כ
ה' לנו לחוש ע"כ שמה הוא יתן גם פהה בשעת הקדוש ומלח
חיותו לאו א"כ מוכח מהו זמן יתן חזי (ואף כי גם זה דוחק
מ"מ אין בידי כפח להר"ן) א"כ מוכח מדברי האדם' להדיח דישן
ג"כ מתייבב במשנה דאם נאמר שהוא פסוק בלא ודאי נהדסה
במה שהוא יתן :

אמנם אחר שהאריך בכ"י אם נעשה בליה ח' ימים ביום
ל"ך לנול ימים משום רוח רעה ג"ש ע"ש מסוק
וכתב זל - אה"כ מלחמו קטוב כאלוהים חיים האשים קודם
עמוד השמר ונעל ידיו י"א שר"ך ליעול ידיו פסם אהרה פשוט
סיום משום כח מוריק האדם על הדיים כל הליה עד סיום וכן
ל"ך לשפך עליהם מים ג"פ ע"כ נראה מדבריו שאפילו ה' נשור
עד הבוקר קאמר שר"ך ליעול ידיו פסם אהרה משום כח מוריק
עכ"ל וכן פסק בשולחן בסי' הג"ל ע"ש (סעף יג' יד' ע"ו)
ובדברי האחרונים שמה :

עוד יש להביא דחי' מהא שכחזר הכ"י בל"ה סימן ג"ה ח"ז
כתוב בנתייב' ג"ה בשם הר"ם זל שאם החסיל ח'
להתפלל לבדו ודאי יסל לעשות עמהם ואין כאן אלא ע' שיוכלו
לעשות ח"ש מלפניו עמהם דכדאי ונקודתי בחוק בני ישראל
אבל י' דבני קדושה נייבד שבינה שריח ב' ומבאן למד מורי
הר"ה מאר"י יעקב כי קב אל"ה' שאם ה' ח' יתן מלפניו עם
השנה לקדש ולקדושה דכין דליכא עשרה דבני קדושה נייבד
שפיר שריח שבינתא עליהם ואח"כ מביא בשם האגור ק ומסיק
כ"י ודאי הוא מורי זל לסתוך עליו ע"ש וכן פסק בשולחן
הטובר עם הס"ך ו' וע"ש בפ"א (סעף מ' וע') והנה אף שמרן
בעל הס' חולק על פסק זה עם בס"ך ד' ומביא דחיה ממש"כ
כ"י עם (כ"י ד') בשם האו"ק ח"ל עם ה' ה' רח' דמלחא
הכל לית ל"כ בשלמה דלא נעש עממה דמוחה בליה וכוונת
מסאכתא שריח על הסאה גופא מ"ס בגין דשמתא קדישא
איתבאלקת מיני' דבר נש ופקת מרי' ועל דשמתא קדישא נפקת
ואתבאלקת מיני' שריח רוחא מאתבא על הסאה גופא ובה אהדרת
שמתא גופא אהעברת הסאה ויהא כו' ע"ש ומביא רח"ה ק"ה
דין נרע מקמן ע"ש יתן דחק בו בשם קדושה :

וא"כ לפ"י בלא יש לנו להבין על כ"י גופי' מואר דכ"י
מקדש ומדברי האו"ק משמע דווקא סימן וכליל דווקא
או שורה ד"ד אבל סימן ביום או הכשור בליה אין עליו רוח
מהאבותא ח"כ אף פסק בדברי האו"ה - וגם האו"ה אף יתלוק
על דברי האו"ק כדקיי"ל דכלל דוכתי דפליגי בגמ' דלין עם
האו"ק ובמדרשים או שישלמי הל' כאלמד בבלי אבל יתבא דלא
נחא בגמ' דלין הו"ך דבריהם הלכה כדבריהם (ועיין בע"כ
מסדה פ"ד סימן קס"א ובתשובת הרשב"א סי' של"ה ונס' ב"ר
יעקב ב"האב"ט סי' ק"ע) :

אמנם מה שגמ"ד בג"ה ליישב דבריהם הקדושים ע"פ מש"כ
שם הכ"י (כ"י ד') אחר שהאריך לבאר דאם ה' ה'
נעור כל הליה ושמר ידיו מתיטף דח"ל ליעול ידיו לחלה בין
לדעת הרא"ש ובין לרשב"א ע"ש וכו"מ זל ומיירא משום רוח רעה
השורה על ידיו נראה דגם לרא"ש אפילו היה נעור כל הליה
ל"ך ליעול ידיו דרוח רעה השורה על הדיים כליל משמע
דלא חלוי בשינה כלל - אבל בשם האו"ק פ' וישלח נראה שאין
ל"ך שורה על הדיים אלא בשעה שיהי שכב עם ע"פ ויותר יעקב
לכדו דאם ליה לן מאן דנח"ס כליל בשכבה דלא נעוים
עממה דעממה ופקת בשמת' מינים וכיון דאשאר גופא בלא
שמתא קדישא רוחא מאתבא - זמין ושריח פילוי ואתבאויב ואל
אוקימנא דליה ליה ל"כ לאעברת דיוי על עיניו כשפיר בגין דאם
רוח מאתבא שריח עלייה עכ"ל - וכן משמע נתי מן האמור
שכתבתי לעיל בפ' ויבש עכ"ל הכ"י מכל סלון מוכח דדעה האו"ק

וע"כ נומר ב"ישב הדבר דהא כ"י מביא עם גם מש"כ האו"ק
כ"י ויגש ע"ש ומסתפק עם דלפי האמור עם כ"י ויגש
משמע דאף סימן ביום או הכשור בליה ג"כ ר"ך שורה עליו ומה
דכתב בפ' וישלח ונס' וישב מאן דנח"ס על ערס' בליה הוא
ל"ך דווקא ע"ש ופ"כ אצרי אשר מלא כעוב לנעול או"ה דעשו נתי
דאם ה"ס נעור כל הליה דל"ך ליעול ידיו ג"ס ספן מה כ"י
דגם האו"ה פירש דמש"כ באו"ק פ' וישלח מאן דנח"ס על ערס'ם
בליה הוא ל"ך דווקא וע"כ פסק שפיר כמה שפסק - ועין דגם
האו"ה כתב בלשון י"א שר"ך ליעול ידיו כו' כדלעיל דמשמע דגם
אלל האו"ה לא ה"י הדבר ברור כ"כ אם הוא כוונת האו"ק
בדווקא או ל"ך דווקא כדלעיל וע"כ כתב המחבר בשולחן הטובר
י' לסכתא - ח' :

וא"כ לפ"י בלא אדם הלונה טע"ז על המחבר ורבו מדברי
האוסר הג"ל דלא מיבטיל לפי מה שהבין כ"י מחלה
כוונה האוסר משפטותא דלא שריח ל"ך רוחו מאתבא אלא דווקא
לישן בליה דא דווקא סליק מיניה רוח קדושה של האדם אבל
השור בליה ויהי ביום לא שריח עליו רוח מאתבא ולא
סליק מיניה רוח קדושה בלא ודאי שאין שום קפיחא עליהם
מדברי האו"ק הנזכר לאתקמא דבריהם כישן ביום ולא שריח
הקדושה עליהם ושפיר מלפניו ואף כי המה סתמו דבריהם ומשמע
דדעתא

(ח) ולי הפשט אף שאין צי לא זוכר חבטה ולא זוכר דעה ואף זוכר חכמה מ"ס לחתוב מה שגמ"ד דנחמה מלשון האו"ק
דכתיב בפ' וישלח משמע להדיח כלילת חף דלא נח"ס מ"ס שריח רוח מאתבא ח"ל עם ע"ש ויותר יעקב לכדו ר"ה פ"ה לא
האונה א"ך רעה כו' והאמר ביומא רביעאה עבר נכרין וכדון אהבה סידרא חסר נאורא דאשפירת גרמא ובגין דח"ש מוארת
חסר ו' אחיבוב דוכחא לבלעושה כל רוחין ושידן ומזקקן וכל רוח מאתבא כלבו סלקין ושאלין בעלמא לאתבא כו' דאם רוח
מאתבא דחיה מנתה שקומתא ח"ש רוח מאתבא מנתה וח"ש אהמני בעלמא לאתבא כ"י לגבי' ועל דא ית"ד שליט בעלמא
וח"ש אהמני לגבייהו דכ"י ואשחבה עמאן ומאן דאחא לאתבא ח"ש משיך מינה סאה רוח מאתבא ואחדינק כד"י וכמה
איון דמינין לאתבא ל' ומאבין ליה וח"ש מאבא לבלעבין ליה שארי שלמא וסאסא שלמא כו' דכד כ"י בחלמיה בלא שליט בגופיה
רוח מאתבא ח"ש שריח עלי' וח"ש זמנין דרוחין טקבין מאבאין ל' כו' ובכלל ח"ש ליה ל"כ לאתבא ח"ש מאבאין בגין דינק
בלחדין דלחדייתא ולא אסתבא כהדייהו דאם לית לן מאן דנח"ס בליה כשפיר דלא עשם עממה דמוחה ופקת בשמת' מינים
כו' (ועיין לעיל יד' לשון) ח"ח דא יעקב ח"ש ח"ש דאחריח קמיה קב"ה בגין דאשאר בלחדי' רוחא אצרי כו' זמין
לאחודגא כד"י עכ"ל ע"ש הרי לפנינו מוכח להדיח דהליה בעלמא חף בלא שיהי גורם לסתור ר"ך על האדם לפי דעה האו"ק
דאם יעקב ח"ש בלא ה"ס נעור לא בלח"ה בשעת וסא זמין סאה רוח מאתבא לאתבא כד"י :

ולפ"י ל"ך להבין מה דפסק עם בש"ע דששומד ממשה קודם אור סיום יעול ידיו ויבך ערי' ושיאור סיום יחוד ויסול
ידיו בלא ברבה ומשום דפסק דשמה כלילת לבד גורם לר"ך כ"כ ולכאורה כיון דיש ספק בשם נפילת הראשונה שפסק דשמה עדיין
לא אלה כ"י מנתה מנתה דשמה כלילת לבד גורם וח"כ דמיה כמו שגמ"ד ידיו באמצע השינה דארי מופיל הגפילה כלל - וח"כ
לכאורה ה' יתור טוב לכך אח"כ כשומל ידיו בל"ך סיום :

אמנם לפי מש"כ כ"י להשכ"ח כשעם דמנכך משום ששעשה כ"י דשמה בשעת שהחיר לו הקב"ה פקדון שמתה וזה לא
שיך אלא דווקא בשם שקם ממשה כמש"כ עם ע"ש ולכן שפיר דמנכך או וסמ"כ (ועיין בח"א מש"כ) :

